ఓం

తత్సత్

గార్గేయాగమమ్

సంగ్రహీత

సాహిత్య సింహ, పండిత భాష్యకారాచార్య

తపస్వి కవిపతి

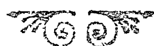
బ్రహ్మశ్రీ యాలవర్తి ఆంజనేయ శాస్త్రిగారు

పీఠికాకర్తలు

బ్రహ్మాద్వైత, దేశికేంద్ర; పంచాగ్ని హోత

బ్రహ్మశ్రీ అంగలకుదిటి షణ్ముఖ శాస్త్రి గారిచే

లభ్యము

ప్రథమ ప్రకాశకులు

మతోద్ధారక, మతప్రచార

బ్రహ్మశ్రీ జిల్లెళ్ల వీర బ్రహ్మాచార్యులు

దువ్వూరు - కడపజిల్లా

వెల రు 0 - 8 - 0లు

అరుణోదయ గ్రంధమాల

దువ్వూరు

★ చతుర్దశ గుచ్ఛము

సర్వహక్కులు ప్రకాశకునివి

ప్రథమ ముద్రణము

కాపీలు 500

దువ్వూరు అరుణోదయ ప్రెస్, నందు ముద్రితము

మన్మథ శ్రావణము.

1955 ఆగష్టు

మూల్యం 0=8=0

లభించుస్థానము

జిల్లెళ్ల వీరబ్రహ్మాచార్యులు

అరుణోదయ భవన్

దువ్వూరు పోష్టు

కడప జిల్లా

విన్నపము

"విశ్వకర్మాది శామ్మతిస్సనః పశూన్పాతు
సోస్మాన్ పాతు తస్మైనమః
ప్రజాపతీ రుద్రో వరుణోగ్ని దిశామ్మతిస్సనః
పశూన్ పాతు సోస్మాన్పాతు తస్మైనమః
హస్తైసద్వరదా భయాంచిత గదా చంక్రాంకుశ శోల్లేఖనీ
ఖడ్గ శంఖ త్రిశూల పుస్తక భరైర్భాజం హృదజ్జేసితమ్
హస్త్యంబుక్షితి వాయుపుష్కరశశై ర్వహ్ని స్త్రీ నేత్రైర్యుతమ్
విశ్వబ్రహ్మాభిధం హిరణ్మయ తనుం హంసధ్వజం భావయే ॥

సర్వ మానవులు పరతంత్రులును, కించిజ్ఞులును, మాయా
తో కూడిన వారును, జ్ఞానహీనులును; నిత్య సంసా
శక్తిహీనులును, క్రియారహితులును; మాయాబద్ధు
అయివుండుటచే పరమేశ్వరుని అనుగ్రహమును పొం
ఉన్నత స్థితికి రాజాలక యున్నారు ఇందుకే

శ్లో॥ శివార్చన విహీనోయః పశురేవ నసంశయః
సతుసంసారచక్రేస్మిన్ అజస్రం పరివర్తతే॥

అనగా యెవరైతే పరమేశ్వరుని పూజ, అర్చన, వంద
విధులచే సంతృప్తి పెట్టజాలరో వారు నిజముగా ద్విపా
పు లనియు, అట్టివారు యీ జనన మరణ ఘోర సంసార
మునందు సర్వదా పైకి క్రిందికి తిరుగుచూ అనగా పుట్టు
చచ్చుచు నుందురేకాని మోక్షము పొందజాలరని చెప్ప
మన్నది. సర్వ రక్షకుడగు యీ పరమేశ్వరుని ఉపాసించు
మార్గములు రెండు ఎట్లన

శ్లో॥ శివజ్ఞానం ద్విధాజ్ఞేయం సగుణం నిర్గుణంతథా
ఆదౌసగుణ మాశ్రిత్య పశ్చాన్నిర్గుణ మాచరేత్

అవ్యక్తమైన యాపరబ్రహ్మము సాకారుడును, నిరాకారుడును, సగుణుడును, నిర్గుణుడును అయియున్నాడు. ఇట్టి వానిని ముందుగా సగుణోపాసన చేతనే సంతృప్తి పరచుట ముఖ్యమై యున్నది. తనుపరి నిర్గుణోపాసన కూడా ఆచరించుటకు ఆక్షేపణ యుండదు.

శ్లో॥ సగుణ జ్ఞానహీనస్య నహినిర్గుణ వేదనం
నందిదర్శన హీనస్య యధాన శ్శివదర్శనం॥

అనగా మొట్టమొదట నందిని దర్శింపక నే శివ దర్శనము లభింప దన్నట్లు సగుణ ధ్యానము లేక నే నిర్గుణధ్యానము సిద్ధింపదని ప్రమాణ ముండుటచే పరమేశ్వరుని సగుణ రూపముగా నిర్మించుకొని పూజా వందనాదు లొనరించి ముక్తి జెందవలసి యున్నందున నే ఆపరమేశ్వరుని శ్రీరామ, కృష్ణ, శివాద్యనేక నామములచే విగ్రహముల నిర్మించుట యావశ్యకమైనది. ఇట్టివిగ్రహములు.

శ్లో॥ శైలీదారు మయీలోహీ లేప్యాలేఖ్యాచ సైకతా
మనోమయీ, మణిమయీ, ప్రతిమా ష్ట విధాస్మృతా॥

అను ప్రమాణ మును బట్టి యీ విగ్రహములు శిలా, దారు, లోహం, చిత్ర, దర్పణ, మృత్తిక మనోకల్పితము రత్నములని ఎనిమిది విధములుగా నున్నవి. ఇట్టివాటిలో వారివారి శక్త్యాను సారమును బట్టి అనగా

"ఉత్తమం నవతాలేన మస్తకం చతురంగులం
ముఖద్వాదశ మానేన సార్ధ్రివా చతురంగులా॥

యని మయబ్రహ్మ చెప్పిన శిల్పశాస్త్రము ననుసరించి విగ్రహమును తయారుచేసి శుభదినమున శుభలగ్నమున ప్రతిష్ఠ చేయించి పూజించుట ముఖ్యమని ఆగమ గ్రంధములు వాకొను చున్నవి. యీ విగ్రహములు చేయుట యందును,

ప్రతిష్ఠించుట యందును; బ్రాహ్మణునకే యధికారము కలద ను విషయము అందరెరింగి నదియే.

బ్రాహ్మణులన

"బ్రాహ్మణం ద్వివిధం ప్రోక్తం ఆర్షే యం పౌరు షం తథా" అనుప్రమాణము ననుసరించి ఆర్షేయు లనియు, పౌరు షేయు లనియు రెండు తెగలుగ నున్నారు. ఆర్షేయు లన గా "జన్మనా జాయతే శూద్రః, కర్మణా జాయతే ద్విజః, వేదపాఠంతువి ప్రాణాం, బ్రహ్మజ్ఞానంతు బ్రాహ్మణః, అనువాక్యము రీత్యా పుట్టుకతో శూద్రుడును' కర్మచే ద్విజుడును; వేదపఠనద్వారా విప్రుడును, బ్రహ్మజ్ఞానము చేత బ్రాహ్మణుడును అయి నట్లు చెప్పుకొను నటువంటి వారొక తెగ

పౌరు షేయు లనగా "జన్మనా బ్రాహ్మణా ధ్యేయః, కర్మ ణ బ్రహ్మ చారిణః, వేద పాఠేన స్వాధ్యాయ బ్రహ్మ జ్ఞానేన వేత్తయే" అనుప్రమాణము రీత్యా. తండ్రి బ్రాహ్మణుడును, తల్లి బ్రాహ్మణి వీరిరు వురికి జన్మించు టచే బ్రాహ్మణుడును, కర్మ చే బ్రహ్మ చారియు, వేద పఠనచే స్వాధ్యా యుడును, బ్రహ్మజ్ఞానముచే బ్రహ్మవేత్తయు—మరియు "బ్రాహ్మ ణోస్య ముఖ మాసిత్" అను ప్రమాణముచే జగ న్నిర్మాణ కర్తయ గు పరమేశ్వరుని ముఖమునం దుద్భ వించుటచే బ్రాహ్మణుడు గను, "పురుషస్యముఖోద్భవ పౌరుషేయః' అనుప్రమాణము చొప్పున సృష్టి కర్తయగు పరమేశ్వరుని ప్రాగాది పంచ ముఖ ముల యందుద్భవించిన సానగ, సనాతన, అహభూన, ప్రత్న స సుపర్ణస యను పంచ బ్రహ్మల వంశమునం దుద్భ వించుట ద్వారా బ్రాహ్మణు లనియు "శిల్పమధ్యయనం నామవృత్తం బ్రాహ్మణ లక్షణం" బనియెడు ప్రమాణము ననుసరించి జగ న్నిర్మాణ పురుషుండగు యా విశ్వకర్మ పరమేశ్వరుని యాజ్ఞ

చొప్పున సర్వదేవ మానవావళి కుప యుక్తములగు అయో, దారు, తాంబ్రి, శిలా స్వర్ణ ములను అయిదు విధ ములగు దేవ, మానవ శిల్పముల నాచ రించుతూ ప్రపంచ రక్షణకొరకు వేదపారాయణమును చేయుటద్వారా బ్రాహ్మణులనబడు వారొ తెగగను రెండు తెగల వారుగ నున్నారు. యీయిరు తెగలవారు గో బ్రాహ్మలనియు విశ్వకర్మ బ్రాహ్మణులు, విశ్వ బ్రాహ్మణులనియు పిలువబడు చున్నారు. యీవిశ్వ బ్రాహ్మణులనేవిశ్వకర్మలనియు, శిల్పులనియు, శిల్పా చార్యులనియు, ఆచార్యులనియు; స్థపతులనియు, రథకారు లనియు, తక్షకు లనియు మొదలగు నామములచే పిలువబడు చున్నారు. యీ యిరు తెగలవారిలో దేవతా మూర్తుల ప్రతిష్ఠించుట కెవరి కధికారము గలదో కొంత విచారింతము.

"శిల్పినాం దేవకర్తృత్వం వంశ్యానాం విశ్వకర్మణః
అహం విశ్వస్య కర్తాచకర్తాకో మమశిల్పినః
శిల్పిగర్భాని లింగాని లింగగర్భాశ్చ శిల్పినః
శిల్పిరూపంతు మద్రూపం నభేదం శృణు పార్వతి॥

అని స్కంధ పురాణ ప్రతిష్ఠా ఖండము నందు చెప్ప బడి యున్నది. మరియు

"శిల్ప్యుత్పత్తిం ప్రవక్ష్యామి శృణుషణ్ముఖ యత్నతః
తదంగేషుచ సంభూతాః పుత్రాః పంచ జటాధరాః॥
హస్తకౌశల సంపూర్ణాః పంచబ్రహ్మరతాస్సదా
వాణిస్థాపక సంజాతాః మనుతులాశ్చక్ర శిల్పినః॥
సంధ్యాత్రయం ప్రకుర్వంతి స్నానదానాదితర్పణం
వైశ్యదేవం బలేర్దానం షట్కర్మణ్యాపి శిల్పినామ్॥
దేవార్చనరతాసిత్యం జప హోమాది కర్మసు
ఏవం విధిక్రియాఖ్యాత శిల్పినాం చైవషణ్ముఖః

విశ్వకర్మ పరాణాంచ బ్రహ్మ విష్ణు శివాత్మనామ్
తేషాంసూత్రసమాఖ్యాతం విశ్వనామస్వయంభువా॥
ప్రాసాదభవనాదీని లింగస్థాపనమేవచ॥

అనిస్కాంధ పురాణ ప్రభాసఖండ సోమనాధ మహా త్మ్యము నందును చెప్పబడి యున్నది. మరియు,

"జలధాన్యాది వాసంచ శిల్పాచార్యేణ కారయేత్
అన్యజాతి కకర్తవ్యం కర్తాభర్త వినస్యతి॥

అనగా జలధాన్యాధి వాసములను శిల్పా చార్యు డే చేయ వలయును. ఇతర జాతి వారు చేయ కూడదు. చేసిరేని చేసినవారును, చేయించిన యజమానియు నశిం తురు. అంతే గాక నా ప్రతి మయు జీవము లేని దగునని మయవాస్తు తృతీయా ధ్యాయమునందు చెప్పబడి యున్న ది మరియు అదే ఆధ్యాయ మునందు యీక్రింది విధము న చెప్పబడి యున్న ది,

"శిల్పిమాత శిలాపుత్రో దాసత్వం సద్వపూజకాః
కర్తవ్యం ఇంద్ర భోగశ్చ దిదంత్రివిధ లక్షణమ్॥
మాతామోహం పితాశిల్పిపుత్రాంశ్చ సర్వదేవతాః
సర్వేషాం త్వష్ట్ర పుత్రాణాం దీక్షామోక్షకరోగురుః॥

శిల్పాచారితల్లి, శిలపుత్రుడు, పూజ సేయువారు పుత్రికులు; (సేవకులు) ఇవి యన్నియు లభించిన యడల నింద్ర సమాన భోగము జరుగును, ఇదితివిధ లక్షణము మరియు మోహము తల్లియనియు' శిల్పాచార్యుడుతండ్రి యనియు' సకలదేవతలు పుత్రులనియు, తెలుసుకొవల యును. సకలమైన బ్రహ్మ సంతతికిని దీక్షను యిచ్చువా డు త్వష్టపుత్రుండైన శిల్పాచారి ఇతనిని గురువని యెరుం

గవలయును అనిచెప్పబడినది. మరియు,

"అశేషభూతోద్భవ కర్మకర్తా
సురా సురాణాంచ గురుస్తథైవ
విశ్వస్యసృష్టి స్థితి నాశహేతుః
శ్రీవిశ్వకర్మాఽఖిలదేవ ముఖ్యః॥

సకలమైన దేవ దానవులకు నుపయోగ కరములగు చిత్రపు పనులను, విగ్రహములు, గృహములు, మొదలగువానిని చేయుటయందు బుద్ధిమంతుడును; విశ్వమునకు సృష్టి, స్థితి, లయములను చేయువాడును, సకల దేవతలకు ప్రధానుడును' గురువును నగు విశ్వకర్మ అందరిలోను ముఖ్యుడని తెలిసికొనవలయును, అనియు ఇంతేగాదు

"నేత్రోన్మీలన పాత్రంచ వస్త్రంస్వర్ణశలాకికే
కుంభం ధాన్యంచ ధేనుశ్చశిల్ప్యా ధీనమితిస్మృతమ్॥

నేత్రోన్మీలన పాత్రియు; వస్త్రము, నేత్రోన్మీలన స్వర్ణశలాకలును, కలశమును, ధాన్యమును, గోవును ఇవన్నియు శిల్పాచారి ఆధీనములనియు తెలుసుకొనవలసినదిగా చెప్పబడినది. మరియు

"శిల్పినం పూజయే త్పూర్వం తస్యలక్షణ ముచ్యతే
ధేనుర్గజ తురంగాశ్చ పల్లక్యాంధోళికంతథా
కన్యాఃక్షేత్రాని గ్రామాశ్చ ఛత్రచామర సంయుతమ్
సమస్తా భరణంశ్చాపి శిల్పినాం తృప్తిభోజనమ్
ఏతేషాం సంప్రదాయేన కర్తవ్యం శిల్పిపూజనమ్
శిల్పినో మానసేతుష్టే దైవసంతుష్టి రేవచ
సర్వసంపత్తి సంపూర్ణం రాజా రాష్ట్రంచ వర్ధతే॥

ముందు శిల్పాచార్యుని పూజించు విధానమును

చెప్పెదను; ఆవులు, ఏనుగులు' గుర్రములు' పల్లకి, ఆం
ధోళికము, కన్యలు, భూములు, గ్రామములు, ఛత్రి,
చామరములు, సర్వాభరణములు మొదలగు వాని నెల్ల
నిచ్చి శిల్పికులస్థుల కందరకును తృప్తిగ భోజనముపెట్టిం
చవలయును, శిల్పి సంతోషించిన యెడల ప్రతిష్ఠించిన
దేవుడు సంతోషించును యజమానికి సకల సంపదలు
నిండియుండును. ప్రభుని రాజ్యము వృద్ధి నొందును
అని చెప్పబడి యున్నది మరియు గార్గేయాగమము ప్రథ
మాధ్యాయము నందు 34శ్లోకమునుండి 38వరకు యీ క్రిం
ది విధముగ చెప్పబడి యున్నది.

"సుదినంచ సువారంచ నక్షత్రం శుభమేవచ
సులగ్నంచ సుహోరంచ వాద్యఘోష పురస్సరం
యజమానస్సహచైవ నృత్యగీతాదిభిస్సహ
స్వస్తివాచన సహ శిల్పి ప్రవేశం శిల్పమందిరే
కర్తవ్యం తద్విశేషేణ వక్ష్యేశృణు సమాహితః
శిల్పాచార్యోశుచిర్భూత్వా పూజాంకృత్వాగణాధిపం
పశ్చాత్రి కలశంస్థాప్య స్వర్ణం రజితమేవచ
తామ్రంవామృణ్మయంచైవ పాత్రమేవం వినిర్దిశేత్॥

ద్వితీయాధ్యాయం మృత్తికా ప్రార్థన విధానం 1వ
శ్లోకమునుండి

ఓం బ్రహ్మపృధ్వీతిమంత్రేణ శిల్పీచ ప్రార్థయేద్భువ
భూమిర్భూమ్నేతిమంత్రేణ శిల్పివాతాభి మంత్రయేత్॥

తృతీయాధ్యాయం 21వశ్లోకమునుండి

దక్షిణేతు పరంస్థాప్య స్థపతిస్సృక్ స్రువాధృతః
అదితేనేతి మంత్రేణ పరిషిచ్యాగ్ని కుండకం

దర్భో త్వాజ్యేన సంగృహ్య హోమం కుర్యాద్యథావిధిః
ప్రజాపతయే స్వాహేతిమంత్రేణ స్థపతిక్రియాత్ ॥

ఇక్కడ "స్థపతి" శబ్దము విశ్వకర్మయని గ్రహించవలె
ను "స్థపతికారుభేదేఽపి" అమర కోశము 3 కాండము
స్థపతిస్థాపకశ్చైవ ఆచార్యో విశ్వకర్మణః "త్వష్ట"
శబ్దము కూడ విశ్వకర్మయనియే గ్రహించవలెను.
"దేవ శిల్పి న్యపిత్వష్టా" అమర కోశము

స్త్రవంచవాస్తు హోమంచ శిల్పికుర్యాద్యథావిధి
తత్పరంవాస్తు హోమంచ కుర్యాత్ శాస్త్ర విధానతః
వాస్తోష్పతేతి మంత్రేణ హోమంచాష్టోత్తరం శతం
తతః పరంచ కుండంచ అదితే న్వమన్యస్వా
మంత్రేణ పరిషిచ్యాథకుర్యాచ్ఛిల్పి యథాక్రమం॥

గార్గేయాగము త్రం 42=43 శ్లోకములు

యజ్ఞేనయజ్ఞ మంత్రేణ క్షీరస్నానం ప్రకుర్వతః
శిల్పాచార్య స్వహస్తేన పంచవారేతు నిక్షిపేత్
ఏతత్కార్యాత్పరంశిల్పీ సుఖాసీనశుచిఃపరం
పంచామృత స్నానమిదం కుర్యాద్దేవం యథావిధి ॥

అ॥ 5=శ్లోకం- 30-34

దర్భాసనం పరిస్తీర్య చిత్రాసన మథోపరి
శిల్పాచార్య శుచిస్నాత్వా స్థిత్వాచమ్య యథావిధి
ఓంభూరితిచమంత్రేణ సంకల్పంచ సమాచరేత్
కుండమధ్యే ప్రతిష్ఠాప్య కారకాగ్నిం యథావిధి
పాత్రాసాధనమేతద్ధిపూర్వవచ్చోదితంయథా॥

గా॥ 9 అ॥ 4వశ్లోకం

జ్యోతిర్నిర్మాణకో శిల్పీ బింబస్య గురురిష్యతే

జ్యోతిర్మండల మాలిఖ్య శిల్పాచార్యో మహాతపాః
బింబస్యదక్షిణే కర్ణే ఓంకారాష్టోత్తరం శతం
ఉపదేశ గురుశ్శిల్పీ స్సఏవ గురు ర్దైవతం॥
అ-13=శ్లో॥39

అని చెప్పబడి యున్నది. మరియు కాశ్యప శిల్పము 59వ పటలమునందును

"స్నపతిశ్చ శుచిర్భూత్వా యజ్ఞసూత్రోత్తరాన్వితః
ప్రాగ్వదగ్నిం సమభ్యర్చ్యస్విష్టపూర్ణాహుతించరేత్॥

మరియు సారస్వతీయ శిల్ప శాస్త్రమునందు వర్ణసంస్కార ప్రకరణములో

ప్రాతస్స్నాత్వా శుచిశ్శిల్పీ ప్రాప్తపంచాంగ భూషణః
హేమయజ్ఞోపవీతస్తు క్షౌమైర్వస్త్రై రలంకృతః

... ...

హేమసూచ్యా శిలాయాంతు లేఖయేన్నయనత్రయం
పశ్చాత్తీక్ష్ణేణ శస్త్రేణ మండలత్రయ ముల్లిఖేత్॥

అనియు చెప్పబడియున్నది మరియు బ్రహ్మ వాస్తువర్ణ వప్రథమ తరంగము నందు

కళాకౌసల్య యుక్తంచ శిల్పముత్యుచ్యతే ద్విజ
శిల్పశాస్త్రే కృతంకర్మ విశ్వకర్మ కులజైస్సదా
శుభావహై ర్దేవభక్తై స్నానసంధ్యా క్రియాపరైః
కర్తవ్యంచ ప్రతిష్ఠాద్యం అన్యవర్ణైర్నకారయేత్॥

అనియు చెప్పబడి యున్నది ఇట్లుఅనేక ప్రాచీనగ్రంధములయందు విశ్వకర్మ, విశ్వ బ్రాహ్మణ వంశీయులే దేవతా ప్రతిష్ఠలు, వాస్తు కర్మలు చేయ వలసి నదిగా చెప్పబడియుండినను దురభిమాన దుర్విదగ్ధులగు ఆక్షేపులు(గోబ్రా

హ్మణులు) కొందరు విశ్వకర్మ బ్రాహ్మణులకు ప్రతిష్ఠాధికారము లేదని మొండివాదనలు చేయుటయే గాక ప్రతిష్ఠాధికారముల గురించియు విశ్వ బ్రాహ్మణుల బ్రాహ్మణత్వసిద్ధిని న్యూనత పరచ వలె నని యు న్యాయా స్థాన ముల కెక్కి-పరాజయమునే వొందుచుట మిగుల చిత్రముగ నున్నది. ఆగమ గ్రంథాలను చక్కగా చూడకనే తెలుసు కొనకనే తెలుసుకొనుటకు నైనా ప్రయత్నించకనే చిలుక పలుకుల వలె నేవో కొన్ని వివాహాది మంత్రములు నేర్చుకొన్నంతనే కొన్ని చోట్ల ప్రతిష్ఠాది కార్య ములు అవక తవకగా చేయింపబూనుకొనుటయు అవిద్యా వంతులగు యజమానులను అమాయకులగు ప్రజలను చేరదీసికొని విగ్రహనిర్మాతలగు శిల్పాచార్యులను ప్రతిష్ఠా కార్యములందు ప్రవేశింప నీయకయు' ప్రతిష్ఠాది కార్యము లందు శిల్పా చార్యులకు చెంద వలసిన పూజాద్రవ్య మామూళ్ళను ; మర్యాదలను జెంద నీయకుండా చేయు టయు సహింప రానిదై యున్నది. పూర్వము శాస్త్రవిహితముగ శిల్పా చార్యులచే విగ్రహ ములు చేయించి వారి చేతనే ప్రతిష్ఠింప జేసిన దేవాలయములు నేటికిని యెంత పూజనీయముగ నున్నవో గుర్తించుదురుగాక.

పూర్వంశిల్పి ప్రతిష్ఠాప్య ద్వితీయా బ్రాహ్మణోక్తతా
అన్యదాకీర్తితంతత్తు రూపం నిర్జీవమేవహి
జలధాన్యాది వాసంచ శిల్పాచార్యేన కారయేత్
అన్యజాతనకర్తవ్యం కర్తాభర్త వినశ్యతి
ఆదిమూర్తి స్వయంశిల్పినభేదం శృణుపార్వతీ॥

ఇత్యాది ప్రమాణంబు లెన్నో యుండ జాతి మత్సరముచే బుద్ధిలేని పెద్దలుకొందరు.

తక్షాచ తంతు వాయశ్చ నాపితో రజకస్తథా
పంచమ చర్మకారశ్చ కారవశ్శిల్పినోమతాః॥

కొయ్యలు చెక్కువాడు, గుడ్డలు నేయువాడు(సాలె) నెత్తి గొరుగు వాడు (మంగలి—) గుడ్డల నుతుకు వాడు (చాకలి—) చెప్పులు కుట్టు వాడు [మాదిగ —] వీరందరు శిల్పులని వ్రాసియుండుట సహింపరానిదై యున్నది ఇతర జాతులను కూడ కించ పరచుటకు ఇటు వంటి శ్లోకములను ఎన్నిటిని చూపలేము. మచ్చునకు కొన్నిటిని మాత్రము ఉదహరించు చున్నాడను.

దేవో ముని ద్విజో రాజ వైశ్యశూద్రి బిడాలకః
పశుమ్లేచ్ఛ ఛండాలో దశవిప్రపరికీర్తితః॥

దేవతలు, మునులు, ద్విజులు రాజులు, వైశ్యులు, శూద్రులు, పిల్లులు, పశువులు; మ్లేచ్ఛులు, చండాలురు, యీపదిమంది విప్రులని పిలువబడుదురని అర్థము. మరియు

వృత్పత్తివృత్తమం శూద్రిం సతిశూద్రిత్వా సద్వదా
హాస్తివాపంచ శూద్రిత్వం అన్యవర్ణాచ శూద్రికః
శవంవస్త్రంచ శూద్రిత్వం దత్తపుత్రించ శూద్రికః
సేవకావృత్తి శూద్రిత్వం దాసికంజన్మ శూద్రికః
ఋషిబ్రాహ్మణ జన్మనాం అష్టశూద్రి పరికీర్తితా॥

పుస్తకతోనే శూద్రి కులమందు పుట్టి శూద్రస్త్రీనే పెండ్లిచేసుకొన్న వారును వంచనచే ఏగుల బట్టు వారును, సంకీర్ణజాతులకు పుట్టినవారును; శవములమీది వస్త్రములు ధరించు వారును, వకరికి దత్తపుత్రులు అయినట్టి వారును సేవకావృత్తిచే జీవించువారును, దాసిత్వము చేయు వారును ఋషిబ్రాహ్మణులకు బుట్టిన వారును యీ యెనిమిది మంది

యు శూద్రులని పిలువ బడు దురు. అనియు చెప్ప బడి నది.
మరియు

పరిభాతే విప్రదర్శంచ తటాకాః శతభిన్నయోః
అథవా వందనంచైవ కోటిజన్మంతు సూకరః

ఉదయ మున నే విప్రుని దర్శించి నట్లైన నూరు తటాక
ముల భిన్న పరచినంత పాపము కలుగు ననియు, అంతే గాక
వందన మాచరించిన కోటిజన్మములు పందిగా పుట్ట వలయు
ననియు చెప్పబడినది.

పరకార్య విహంతాచ డాంబికః స్వార్థసాదకః
చలద్వేషీ మృదుకూరో విప్రామార్జాల ఉచ్యతే॥
విప్రాత్ క్షత్రియకన్యాయాం సంభోగేసముద్భవే
నామ్నా వైఖానసస్తస్య వృత్తిర్విష్ణోశ్చ పూజనం॥
పురాక్షత్రియవర్గేతు వినాశం భార్గవాద్గతే
తత్కన్యకా ససంహాత విప్రభ్యశ్చ నియోగవః॥
భట్టనీషు యథామాతా విదితా సుతనైకికః
అతఏవహి క్షేత్రాంచ భట్టుకబ్బ ప్రదానదా॥

అనగా ఇతరులకార్యము చెడగొట్టుట, డాంభికముచూ
పుట, స్వంత కార్య ములు సాధించుట, చలము ద్వేషము,
మృదుత్వము, క్రూరత్వము వీటన్నింటి యందును విప్రుడు
పిల్లిసమానులని చెప్ప బడినది. మరియు, విప్రుడు క్షత్రియక
న్యల సంభోగించగా పుట్టిన వారి పేరు వైఖానసు లనియు,
వారికి విష్ణుదేవాలయ ములందు పూజచేయుటయే వృత్తియ
నియు చెప్పబడినది ఇంతే గాక పూర్వము పరశు రామునిచే
రాజులందరు చంపబడగా వారి స్త్రీలకు నియోగింప బడిన
విప్రులకు పుట్టినవారు నియోగులనియు, (అట్టివారే కొందరు

పాప రాజు, గోప రాజు, ఇత్యాది రాజుశబ్దము వారి పేర్లకు చివర తగిలించు కొన్నట్లున్నది) మరియు భట్టు బనితను చేపట్టగా పుట్టినవారే వైదికులనియు, అట్టివారు భట్టు శబ్దముచే పిలువబడు చున్నారు (నారాయణభట్టు, సుబ్బా భొట్టు, గిరి భొట్టు ఇత్యాదినామములచే పిలువబడుచున్నట్లున్నది) ఇంకను

"అంత్యజాతి ద్విజాతిశ్చ ఏకఏవసహోదర
ఏకయోని ప్రసూతశ్చ ఏకశాఖేనజాయతే॥

అంత్యజాతి ద్విజాతి రెండును వకగర్భ మునుండేపుట్టినందున రెండునువకే శాఖయై సోదర భావము గలిగి యున్నది అని చెప్పబడి యున్నది. మరియు

"అమశ్రాద్ధంపత్రిగ్రాహ్య వికిరాన్నం ప్రేతభోజనం
అర్చకస్త్రిలఘూతశ్చశంహరి ద్వేషిణీతథా
నటకోబురుడశ్చైవ చాండాలా గ్రామపాచకః
నాపిత తంతువాయశ్చ శూర్పకార కిరాతకః
కైవర్త కుంభకారశ్చ రజకోలేఖినీస్తథా
ఏతేషాం గ్రామచాండాల సర్వకర్మ బహిస్కృతః॥

అనగా అమశ్రాద్ధముకు గ్రహించువారు, వికిరాన్నము భుజించు వారు, స్మశానము నందు భుజించు వారు, అర్చకుడు నూగులనూనె తీయువారు, శివ విష్ణువులద్వేషించు వారు, నటుడు, చాప అల్లు వారు, చాండాలురు కూలికి గ్రామములో వంటలు చేయువారు, మంగలి; నేతనేయువారు, చేటలల్లువారు, పక్షుల బట్టు వారు. చేపల బట్టువారు, కుండలు చేయువారు, గుడ్డల నుతుకువారు, గ్రామ లెఖలు వ్రాయువారు, వీరందరు గ్రామ చండాలు రనియు వీరందరిని శుభకర్మల యందు బహిష్కరించ వలయు నని యు చెప్ప

జేసినది యితరులకించ పర చుటకు ఇటు వంటి ప్రమాణము లెన్నియైనను చూప వచ్చు గదా! నానా యోనుల యందు పుట్టినవారు సైతము బ్రాహ్మణులు, ద్విజులు' విప్రులు అని పిలువబడు చున్నట్లే యీక్రింద చెప్పబడినవారికికూడ శిల్పు లనే పేరుతగిలించి నట్లున్నది "తక్షాత్రశంతు వాయశ్చ" అను శ్లోకమును బోలినట్టిదే మరియొక శ్లోకము కాశ్యపశిల్ప నివే దనలో యున్నది.

"విశ్వకర్మాచ శూద్రాయాం వీర్యాధానాంచ కారసః
తతోబభూవ పుత్రాంశ్చ నవైతేశిల్పకారిణః
మాలాకారః కర్మకార, శంఖాకార, కువిందకః
కుంభకారః కంసకారః షడైతేశిల్పనాంవరాః
సూత్రధారశ్చిత్రకారః స్వర్ణకారస్త థైవచ॥

అని చెప్పబడి యున్నది అనగా విశ్వకర్మ వంశీయుడు శూద్రస్త్రీయందు వీర్యాధానము చేయగా అట్టివీర్యమునకు పుట్టిన పూల దండలు కట్టువారు, ఇనుముపని చేయు వారు శంఖముల చేయువారు, నేతనేయువారు, కుండలు చేయువా రు, కంచుపని చేయువారు, ఆటాడించు వారు, చిత్తరువులవ్రా యువారు, బంగారపుపని చేయు వారు యీ తొమ్మిది మంది శిల్పులే నని వ్రాయ బడినది. మూల సిద్ధాంతము తెలి యక సాలె, మంగలి, కుమ్మరి' చాకలి; నాట్యము చేయు వారు చిత్తరువుల వ్రాయువారు వీరందరు శిల్ప శబ్దానికి సమ్మతించి యుండ వచ్చునేమోకాని వారందరు "విశ్వకర్మాచ శూద్రా యాం వీర్యాధానంచ కారసః" అను ప్రమాణము రీత్యా పైకులముల వారందరు విశ్వకర్మకు శూద్రస్త్రీకి జన్మించి నట్లు వప్పు కొనెదరా? అట్లు సమ్మతించినచో శిల్ప శబ్దము

వారికి అన్వయించదు గదా.

జాతులయొక్క మూలసిద్ధాంతముల దాచి స్వార్థము తో యితర జాతులను కించపరచి క్రుతి)మములో ఆధిక్యత త ననుభ వించిన నేరమున కయ్యేనేమొ నేడు నాయీబ్రా హ్మణ, వాల్మీక బ్రాహ్మణ, దేవాంగ బ్రాహ్మణ' మతంగ బ్రాహ్మణ' మొదలగు బ్రాహ్మణ నామ ధారుల వద్ద సేవ లు చేయుట యేగాక అన్నపూర్ణయని పేరొందిన భారతభూ మిలో అన్నపానాదులు విక్రయించుకొని జీవితములు గడు పుకొన వలసి వచ్చినట్లు తోచుటలో అబ్బుర మేమీ లేదు పురాకృత కర్మఫలముల ననుభ వించక యెవరికైనను తప్ప దు గదా.

ఏదిఎట్లులున్నను మనభారత దేశమునందు పూర్వము నుండియు కొన్నికొన్ని కార్యములు వృత్తులు కొన్నికొన్ని జా తులకు కేటాయించ బడి ఆ ప్రకారమే నిన్న మొన్నటి వర కు జరుగుచుండి నట్లు అనేక దృష్టాంతరములవల్ల తెలియు చున్నది కదా! అట్టి సత్యమును గుర్తించి వకరివృత్తికి మరొక రు అడ్డతగులుట వల్లను, తమ ఆధిక్యతకొరకు మరొకరిని కిం చ పరచుట వల్లను యే మాత్రము ప్రయోజన ముండదని విజ్ఞులు గుర్తించ ప్రార్థన.

అంటే మొదటి నుండియు దేవాలయములు, విగ్రహ ములు, రథములు మున్నగు నవి నిర్మాణ మొనర్చుట, ప్రతి ష్ఠించుట గర్భము నందే బ్రాహ్మణత్వము సిద్ధించిన విశ్వక ర్మ వంశీయులకే అధికారము కలిగి యున్నట్లు అనేక శ్రుతి' స్మృతి, పురాణేతి హాస' ఆగమ గ్రంథా దుల యందు చెప్పి యున్న సత్యాన్ని విజ్ఞులు గుర్తించి సత్పథమున నడువ గ ల

రని ఆశించు చున్నాడను.

ఈగ్రంథము పేరు "గార్గేయాగమం" దీనిని గార్గేయ
ఋషి వ్రాయ బడినది గార్గేయు డనగా యీ పేరుతో యిద్ద
ఱు ఋషులు యుండినట్లు తెలియు చున్నది "గర్గపుత్రస్య గార్గే
యో:" అనియు -గార్గేయో గార్దభస్సుతః॥ యనియు చెప్ప
బడిన ప్రమాణ ముల బట్టి గర్గ ముని యొక్క కుమారుడు
గార్గేయుడొకరు, గార్దభము నకు పుట్టిన గార్గేయు డొకరు
యిద్దరుగా యున్నట్లు గ్రంధములయందు వ్రాయబడి యున్న
ది ఇట్లనుటలో గాడిదెకు మానవ (ఋషి) జాతి యుత్పన్నమ
మగునాయని కొందరు సందేహ పడ వచ్చు కాని వజ్రసూచి
కో పనిషత్తు లోని "ఋష్యశృంగో మృగేజాతః -జంబుకో జం
బుకోత్పతిః-గౌతమో గౌతసంభవః-వాల్మీకో వల్మికోత్పత్తిః-
అగస్త్య కుంభసంభవః -మాండవ్యో మండుకీ సుతః- శునకీగ
ర్భసంభూతో శౌనకాది మహాఋషిః" అను ప్రమాణ మును
బట్టి జింక, నక్క' కుక్క, కుందేలు; కప్ప ఇట్టి జంతు వుల
కే గాక నది, పుట్ట, కుండలలో కూడ ఋషులు పుట్టి నట్లును
అట్టివారే మునులై నట్లును చెప్ప బడి యున్నది గదా! ఏదిఎ
ట్లున్నను యీఆగమము వ్రాసినది గర్గ పుత్రుండైన గార్గే
యుడని పలువురు పండితుల యభిప్రాయ మైయున్నది.

దేవతా ప్రతిష్ఠల విషయమై నాకును ఇతరుల కును
జరిగిన వాదముల యందు యీగార్గేయాగమము యొక్క
ప్రాశస్త్యమును విన్నానుకాని అది నాకు లభింపమికి మిక్క
లి చింతిల్లు చూ గ్రంథము కొర కై అన్వేషించు చుంటిని
ఇట్టితరి గుంటూరు జిల్లా పెట్లూరు నివాసియగు శిల్ప పండిత
బ్రహ్మశ్రీ. తియ్యబిండి వీరభద్రా చార్యులుగారు పురాతన

మైన వక వ్రాత ప్రతిసి దయతో నా కొసంగిరి అట్టి దాన్ని
వందనములతో నందుకొని పరిశీలించగా అందులో కొన్ని
కాగితములు శిథిలములైన చోట్లగల శ్లోకములను వ్రాత
తప్పులను సవరించుకొన శక్తి చాలక యుండి వకప్పుడు పం
చాగ్నిహోత బ్రహ్మశ్రీ. అంగలకుదిటి షణ్ముఖ శాస్త్రిగా
రు తటస్థించగా యీగ్రంథమును సవరించి యివ్వ వలసినది
గా వారిని ప్రార్థించ అందులకు వారు తనవద్ద సాహిత్య సిం
హ, తపశ్చక్రవర్తి బ్రహ్మశ్రీ యలవర్తి ఆంజనేయ శాస్త్రి
గారు సేకరించి పెట్టిన శుద్ధప్రతి యున్నదనియు, అట్టిదిగ్రం
థరూపేణ ముద్రిణ చేయు నట్లైన యిచ్చెద ననియు చెప్పిరి

అందుకు నేను ఋషిప్రోక్తమగు ఆగమ గ్రంథవ్యాప్తిని ఆకాం
క్షించి సరేనని సమ్మతించి తీసుకొని యీ గ్రంథమును
ముద్రించి మీ యెదట నుంచి నాడను. ఇట్టి కార్యమునకు
తోడుపడిన బ్రహ్మశ్రీ తియ్యబిండి వీరభద్రాచార్యుల
గారికిని' బ్రహ్మశ్రీ అంగలకుదిటి షణ్ముఖ శాస్త్రి గారికి
ని వందన శతంబు లర్పించుచు సంస్కృత భాషయం దెట్టి-
వ పాండిత్యము లేని వాడ నైనందున యీ గ్రంథముద్రిణ
ములో కొన్నితప్పులు దొరలినవి అట్టితప్పులనేగాక యింకను
అవసరమూలని తోచిన చేర్పులు; మార్పులు, పండితవర్యులు
తెలిపిన ద్వితీయ ముద్రణ యందు చేర్చి ప్రచురింప గలనని
యు. సత్ప్రమాణ ములతో సాంఘిక, ప్రజల కుపయోగప
డు అముద్రిత గ్రంథముల పంపించిన వందనములతో నందు
కొని ముద్రించెద ననియు విన్నవించు చున్నాడను.

ప్రకాశకుడు దువ్వూరు	ఇట్లు జిల్లెళ్లవీరబ్రహ్మాచార్యులు,

విమాన శాస్త్రము

ఈగ్రంథము ప్రాచీన కాలమున "భరద్వాజమహర్షి" చే వ్రాయబడిన యంత్ర సర్వస్వము లోని వైమానిక ప్రకరణము. యిదివరకు ఇట్టిగ్రంథము మనదేశమున వెలువడి యుండలేదు యీగ్రంథము నందు [1]విమాన శబ్దార్థ విచారము [2]విమానము యొక్క 32రహస్యములు' అనగా [1]మాంత్రిక [2]తాంత్రిక [3]కృతక [4]అంతరాళ [5]గూఢ [6]దృశ్య [7]అదృశ్య [8]పరోక్ష [9]అపరోక్ష [10]సంకోచన [11]విస్తృత [12]విరూపకరణ [13]రూపాంతర [14]సురూప [15]జ్యోతిర్భావ [16]తమోమయ [17]ప్రళయ [18]విముఖ [19]తార [20]మహాశబ్ద విమోహన [21]లంఘన [22]సార్పగమన [23]చాపల [24]సర్వతోముఖ [25]పరశబ్దగ్రాహక [26]రూపాకర్షణ [27]క్రియాగ్రహణ [28]దిక్ప్రదర్శన [29]ఆకాశాకార [30]జలద రూప (31)స్తబ్ధక (32)కర్షణ రహస్యములు గలిగి అద్భుతమును గొల్పునట్టిదై యున్నది శత్రువుల విమానములను విధ్వంసన మొనర్చునట్టి ఆయుధ ఆవర్తములు కూడ కలిగి యున్నది.

ఈగ్రంథమును వైదిక రిసర్చిస్కాలరు శ్రీ.శ్రీ ప్రియరత్న ఆర్షగారు హిందీ అనువాదము చేసి ప్రకటించి యుండ అద్దానిని అనేక వ్రియ ప్రయాసలతో తెలుగులో కొద్దిప్రతులు మాత్రమే ముద్రించి యున్నాము ఆలసించిన ఆశాభంగమని చెప్పుట అతిశయోక్తిగాదు గ్రంథమును చూచిన మీకే తెలియ గలదు.

దీని వెల రు0 - 8 - 0లు మాత్రమే పోష్టుఖర్చులు వేరు

వెంటనే జే. వీరబ్రహ్మాచార్యులు' అరుణోదయభవన్

దువ్వూరు పోష్టు, కడప జిల్లా' అనివ్రాయుడు

ఉపోద్ఘాతము

యేభిఃశిల్పైః పప్రథానామదృగ్ంహత్
యేభిర్ద్యామభ్య పింగంశత్ప్రజాపతిః
యేభిర్వాచం విశ్వరూపాగ్ం సమవ్యయత్
తేనేమమగ్న ఇహావర్చ సాసమర్ధి"(త్రై.బ్రా)

విశ్వకర్మ ప్రజాపతి యేకర్మకౌశలముచేత విస్తారమయిన యీపృధివిని దృఢముగా జేసెనో యేశిల్ప మహత్త్వముచేత స్వర్గలోకమును సూర్యచంద్రతారకాది నానా రూపములతో బ్రకాశింపజేసెనో, యేశిల్పసామర్థ్యముచేత చరాచరాదిసమస్తరూప సముదాయమును సృష్టించెనో, యట్టిశిల్పజాలముచేత నీలోకమున నీరాజును సర్వసమృద్ధి గలవానినిగాజేయుమనుప్రార్థన మిందుగలదు. శిల్పముసర్వతోముఖమైనది. కనుకనే "కర్తాశిల్పసహస్రాణాం త్రిదశానాంచవర్ధకిః" అనుప్రసిద్ధి కలిగినది. వేదకాలమునుండి సూత్రకాలముగడచి పురాణకాలమువరకురానురాను మంత్రకాండాదులు కల్పింపబడివృద్ధియైనవి. పురాణములకు బలముచేకూర్చుటకై శిల్పులురూపధ్యానాదులను గల్పించి విగ్రహములజేయుటయు, నావిగ్రహములకు వివిధరూపములతో నాలయాదులనిర్మించుటయు సాగించిరి. అయ్యెడ శిల్పాచార్యుడే సమస్తమంత్రయంత్ర తంత్రకలాపాదుల యందాచార్యుడై తగినయనుచర వర్గముతో బ్రతిష్ఠాదికముల నిర్వహించుచుండెడివాడు. అచటవాస్తుద్రవ్యాదులుతనయధీనములే "వాస్తుపూజనసాహిత్యం స్వయంగృహ్ణాతి సర్వశః దేయాన్వగురుణాసమ్యక్ విశ్వకర్మాద్విజోత్తమే"(వా. మా) ఇట్లుసమస్తాధికారములు శిల్పాచార్యునికే చెప్పబడినవి కనుక విశ్వబ్రాహ్మణవంశమున శ్రేష్ఠుడును, సమస్తధర్మ

ములు దెలిసినవాడును, వేదవేదాంగముల నభ్యసించినవాడు
ను, సాముద్రిక గణితజ్యోతిశ్శాస్త్రముల నెఱిగినవాడును, లో
హ పాషాణ కాష్టేష్టకసుధాది చతుష్షష్టికర్మమర్మముల నెరిగిన
వాడును, సూత్రశాస్త్రక్రియలయందు బ్రవీణుడును, వాస్తువిద్య
యందధికుడును. శైవవైష్ణవ శాక్తేయగాణాపత్యబౌద్ధకాపాలి
కాదిషణ్మతాచారముల దెలిసిస్థాపించినవాడును, శ్రౌతస్మార్తాది
యక్రియలలో బ్రాజ్ఞుడును, మంత్రతంత్రముల నెఱిగినవాడును,
స్నానసంధ్యాద్యనుష్ఠానపరుడును; సత్యవాక్యముకలవాడును, స
దాచారసంపన్నుడును, కుశలబుద్ధిగలవాడును, సప్తవ్యసనవర్జితు
డును, ఏకపత్నీవ్రతుడును, ఆరోగ్యముకలవాడును, అయిన నేత
ప్ప శిల్పాచార్యత్వమున కర్హుడు కాడనికట్టుబాట్లు పెట్టిరి. అం
దువలననే "శూద్రకోటిసహస్రాణా మేకవిప్రప్రతిష్ఠితం వి
ప్రకోటిసహస్రాణా మేక శిల్పిప్రతిష్ఠితం' అని తెలిసినవారనమొ
దలిడిరి. వాస్తుపూజయందు సైతము "వాస్తుపూజావిహీనశ్చ
సూత్రధారైర్వినాయతః సప్తజన్మాభవేత్ప్రేమః ర్తానరకంవ్ర
జేత్" అనియు "యః పూజయేద్వాస్తుమనేన భక్త్యానతస్యదుఃఖం
భవతీహకించిత్. జీవత్యసౌవర్షశతం సుఖేనస్వర్గేవసంస్థితి కల్ప
మేకం" అనియు వ్యాసమహర్షియే నుడివియున్నాడు ఇకవిగ్రహని
ర్మాణాదులగూర్చి పరశివ విశ్వకర్మాగమము, గార్గేయాగమ
ము మొన్నగునిరువదినాలుగుకలవు. శిల్పగ్రంథములు చాలకల
వు. ఆగమములెన్నియున్నను శిల్పాచార్యుడు తనభృత్యవర్గముతో
శైలసమీపమునకుగాని సాగరమధ్యమునకుగాని వెళ్లుటయు,
నది మొదలు విగ్రహనిర్మాణమేమి, ఆలయగోపురధ్వజరథా
ది వివిధ నిర్మాణములేమి ఏమంత్రముతో నేకాలమున నేది

చేయవలయునో యది చేయు చుదనదీక్షను విగ్రహాప్రతిష్ఠానంత
రమున వదలునట్లు సమస్త శిల్పాగమ గ్రంధములు చెప్పుచు
న్నవి. ఆయుదాహరణము లన్నియునిట జూపదలచినచో గా
ర్గేయాగమమును మించునంతటి విస్తారమగుటలో సంశయము,
లేదు, శిలాపరిశీలనమున జెప్పబడినట్లు 7 శ్వేతజాతులు 8 ర
క్తజాతులు. 7 పీతజాతులు 10 కృష్ణజాతులు గ్రహించవలయు
ను. రేఖాదోషములు3 బింబదోషములు8 కళంకదోషములు4
సంకర దోషములు32 శిలాజాడ్యములు శాంత రూక్షాదిస్వ
భావములు జీవనిర్జీవ పరీక్షలు బాల్య యౌవనవార్థకాది పరిస్థి
తులు స్త్రీపున్నపుంసక భేదములు మున్నగు సమస్తాంశముల
ను గ్రహించి ప్రతిష్ఠాకాలమున సధోపార్శ్వోర్ధ్వ దృష్టులు
లేకుండ వరిశీలించుట కెన్ని సూత్రములు చెప్పబడయున్నవో,
నవరసాదులచే నొప్పు దృష్టి భేదముల నెట్లుకల్పించవలయు
నో, యవియన్నియు స్థపతి కెరుకగాని సామాన్యుల కేమాత్ర
ముబోధపడదని నిరాఘాటముగా జెప్పవచ్చును. పరశివ విశ్వక
ర్మాగమమునందు శిల్పిసమర్థను బరిశీలించగా నతడు సాక్షా
త్పరమేశ్వరుడేయని నామస్సునకు రూఢియైనది. మారీచమను
గ్రంధమునందు భూగర్భలబ్ధమైనవియు, జలగర్భలబ్ధమైనవియు
నగువిగ్రహములను బ్రతిష్ఠించుటకు శిల్పాచార్యుడు లభించని
యెడల పరివారాది దేవతలను ప్రతిష్ఠించుటకు నైతము

"ప్రతిష్ఠాదివసాత్పూర్వే తృతీయే వాపంచమే వా
సప్తమే వా శిల్పినా అమంత్రిక పూర్వం కారయిత్వా"

అనివ్రాయబడి యున్నది. అనగా సర్వసమర్థుడయిన శిల్పాచా
ర్యుడు లేకున్నను దద్వంశీయుడగు నొకబాలుని చేతనైన

మంత్రశిల్పాదులు లేకపోయినను సంస్కారములన్నియు జరిగించినగాని యావిగ్రహమునను జీవకళ రాదని యందలియు ద్దేశము. అది కానక కొందఱు వైఖానసులు మొదలగువారు శిల్పితో నవసరములేదనియే కువాదనకు బాల్పడి యిట్టియాగమ గ్రంథములను జూచి కువాదమును దామే యుపసంహరించుకొనుట యెన్నియో ప్రదేశములందు జరిగినది

"ప్రతిష్ఠాదివసాత్పూర్వే పంచమేదివసే శుభే
శిల్పినాసుకృతాయాంతు ప్రతిమాయాం విశేషతః"
స్థపతిర్యజమానశ్చ నవరత్నై విశోధ్యతే
కుంభంచకరసంస్థాప్య ముదకాభ్యామనాస్వయా"
ప్రోక్ష్యః పుణ్యాహమేవాత్ర కుర్యాద్ద్విజవరైస్సహ
అలంకృత్వాచతాంపశ్చాత్ గీతవాదిత్రనిస్వనైః
ప్రదక్షిణత్రయంకృత్వా ఆలయం వేదఘోషణైః
ముఖబంధముత్తరీయంచ స్థపతిర్ధారయేచ్ఛనైః"
వేదిః పశ్చాత్తువిన్యస్య ద్విభుజేధాన్యరాశికం
తండులంతుతథాపూర్వం తస్మాదుపరివిన్యసేత్"
......గర్భాలయే ప్రతిష్ఠాప్య దేవతామూర్తి తత్రధా"
స్థపతిఃసూత్రవిన్యాసం కృత్వాచైవాష్టబంధనం,
స్థపతిఃస్నాపయేత్పశ్చాత్, పూజకస్త్వపిపూజయేత్" [వి.శి]

ఇట్టియాగమ శాస్త్రముల నొకపరి పరీక్షించినచో సంశయములెల్ల బటాపంచలగును

"శిల్పిరూపంతుమహాత్రిపం నభేదః శృణుపార్వతి"
యని శివుడు పార్వతితో వచించెను, యజ్ఞాదులయందు సైతము శిల్పాచార్యుని దేపప్రధానస్థానము"

"యజ్ఞకర్మణియేవ్యగ్రాః పూరుషాః శిల్పినస్తథా
తేషామపివిశేషేణ పూజాకార్యాయథావిధిః"
అని వాల్మీకివచనము దేవతామూర్తిని ప్రతిష్ఠించిన యనంత
రమున శిల్పాచార్యుఁడు ధర్మకర్తకు జలధారాపూర్వకమైనమం
త్రముతో దానము చేయవలెను తదనంతరమున ధర్మకర్త తన
యిష్టమువచ్చిన యర్చకునికి సమంత్రిక జలధారతో నొప్ప
గించవలయును ఇప్పట్టున దైవకార్య నిర్వహణములోని లోప
ములకు దగినపాపఫలము నీవయనుభవింతువుగాక! అనుశపథ
ముకూడనుండును. వాస్తుప్రతిష్ఠాకలాపములయందు శ్రామ
యాజకులను చరవర్గముగా నుండిరేని యప్పుడప్పుడు వారుచే
యుపితృకర్మలలోని మంత్రములు దొరలుచుండును అందువల
నదైవకర్మవ్యత్యయదోషము నైతము సంభవించుచుండును. క
నుకనే" అన్యజాత్యుద్ధృతం మోహాత్ కర్తాభర్తావినశ్యతి"
అనియు బ్రహ్మ వచించియున్నాడు మఱియు రథములు [11]
విధములని శాస్త్రములవలన దెలియుచున్నది రథోత్సవాదుల
యందు గూడశిల్పాచార్యుడు సారథి వేషముతో రథముపై
ముందుభాగమున నుండవలెను అర్చకుడు కుక్కుటాసనముతో
దేవుని కెడమవైపుననుండి విగ్రహమును కదలకుండ పట్టుకొ
నియుండవలెను స్వస్తివాచకులు రథమునకు వెనుకనుండవలె
ను నాట్యాంగనలు రథమునకు ప్రక్కనుండ వలయును పోతే
రమ్మ మొదలగు క్షుద్రదేవతా కర్మలందు శిల్పాచార్యుడుసిడి
మానుబండిపై నెక్కగ్రామస్థులు సమర్పించిన గుమ్మడికాయ
లు మున్నగునవి తానే స్వాధీనములో నుంచుకొనును ఇన్నియే
లవాస్తు శిల్పాది సమస్త కార్యములయందు శిల్పాచార్యుడు

ప్రథమపూజ్యుడు

"శిలామృణ్మయదారూణాం ప్రతిమానాం విశేషతః
నిర్మాతా ప్రథమః పూజ్యో ఆచార్యస్తు తథాపతేః (స వి)

"వివాహాదిషు యజ్ఞేషు గృహారామ విధాయతే
సర్వకర్మేషు సంపూజ్యో విశ్వకర్మా ఇతిశ్రుతం (వ.పు)

ఈగార్గేయాగమము చాలపురాతన మైనది దీనినింత వరకేమ హాశిల్పాచార్యుడు పరిశీలించి యుండలేదు పునర్ముద్రణము నందయిన నిర్దుష్టముగ సర్వాలంకార శోభితముగ వెలువడి లోకమున కెంతయు శ్రేయము నొసగూర్చుగాక!,

ఇట్లు

విమర్శకాచార్య
శిల్పకళా కోవిద } షణ్ముఖబ్రహ్మన్యాశవి.

పరిచయము.

శైవ, వైష్ణవ, వైశ్వకర్మ్మణాది ప్రతిష్ఠాగమము లసంఖ్యాకములుగ నున్నవి. అనేకాగమము లిటీవల ప్రకాశితములైనట్లు వానిలోని విషయములనుబట్టి స్పష్టములగుచుండును. వీని యన్నింటను — విశ్వకర్మ దేవాది దేవుడగుటచే వైశ్వకర్మ్మణములగు నాగమములు సనాతనములని విమర్శకుల తలంపు. తరువాత శైవ — వైష్ణవ—శాక్తేయాద్యాగమములు వెలువడినవి. ఆధునికాగమములు పెక్కులుఆశ్చర్యకరములగు నాచార విధానములతోడను, హాస్యక ద్వ్యర్థములతోను వఱలుచున్నవి. వాని ద్వ్యర్థివైఖల్యము మొదలి విషయ ప్రతిపాదన రీతిచేతనే తెల్లమగుచుండును.

ఈ గార్గేయాగమము అతి ప్రాచీనములగు పరశివ విశ్వకర్మాగమావళులలోనొకటి. విశ్వకర్మ తత్వమును సమగ్రముగా నెఱిగినవాడు గర్గమహర్షి. ఆ గర్గునినుండియే తరువాత నారదాదులు విశ్వకర్మ తత్వమును; మహిమోదంతములను తెలిసికొని కృతకృత్యులైనట్లు మనకు ప్రమాణ గ్రంథములు చెప్పుచున్నవి. స్కాందపురాణాంతర్గతమగు నాగర ఖండమిట్లనుచున్నది.

గీ॥ మఱియు నచ్చట నే గార్గ్యమౌనివలన
విశ్వకర్మ పురాణంబువిని యదియును
బదియు రెండగు లక్షలపైనిగ్రంథ
సంఖ్య పదుమూడు వేలుగ జదివినాడ॥

సృష్టికర్త మహిమ నిట్లు సంపూర్ణముగా నెఱింగిన గర్గమహర్షి పుత్త్రుడు గార్గేయుడు మునీశ్వరుల కుపదేశించినదే యీగార్గేయాగమము కావున అత్యంత ప్రాచీనమును పరమ ప్రమాణమునగుచున్నది.

ఈ యాగమము పదునాఅధ్యాయములతో విరాజిల్లుచున్నది. ఈ పదునారధ్యాయములతో అంకురారోపణమాది ప్రతిష్ఠావిధానము సమగ్రముగా వర్ణింపబడియున్నది. దీనినాధారముగాజేసికొని ప్రతిష్ఠావిధానమును శాస్త్రీయముగా నిర్వహింపవచ్చును. కర్తాకారయితలేమి; శిల్పాచార్యులేమి, ఉపాసకులేమి ఈ ప్రతిష్ఠా పద్ధతి ననుసరించి ఐహికాముష్మికలాభముల నందగలరనుట సత్యము.

ఇంతవరకును తాళపత్రములలో తపస్సు చేయుచున్న యీగ్రంథమును బ్రహ్మశ్రీ అంగలకుదిటి షణ్ముఖశాస్త్రిగారి ప్రేరణచే ముద్రించి ప్రకటించిన అరుణోదయాధిపతులు ప్రతిష్ఠాతంత్రికాములగు ఆంధ్రుల ధన్యవాదములకు పాత్రులయినారు ఇందు లేఖక ముద్రాపకాది ప్రమాదములు పెక్కులు దొరలినవి ఈతూరి ముద్రణములోనివి సంస్కరింపబడి శుద్ధప్రతి చిక్కగలదని యాశింతము.

ఆంధ్రశిల్పకళాపరిషత్తు
తెనాలి
15-5-1954

ఇట్లు
పండిత
కొండూరు వీరరాఘవాచార్యులు,

సాహిత్యసింహ; పండిత, భాషకారాచార్య,
తపశ్చక్రవర్తి
బ్రహ్మశ్రీ యలవర్తి ఆంజనేయశాస్త్రిగారు,

బ్రహ్మాద్వైత దేశికేంద్ర:
పం చా గ్ని హో త,
బ్రహ్మశ్రీ అంగలకుదిటి షణ్ముఖశాస్త్రి గారు;

మతోద్ధారక ::

జిల్లెళ్ల వీరబ్రహ్మాచార్యులు.

ప్రకాశకులు.

శుభమస్తు.

గార్గేయాగమమ్.

ప్రథమాధ్యాయః

శ్లో. కదాచిద్దేవతావాస మమలంకామవర్జితం
ఫలపుష్పసమాకీర్ణం వృక్షరాజ విరాజితం
శుకశారిక ఘల్లూక వ్యాఘ్రసింహాదినాదితం
సర్వర్షిప్రవరైర్యుక్తం నిర్మలోదక సంయుతం 2
బదరీకావనంతత్ర ఋషయోమునిపుంగవం
తపస్యంతం మహాధీరం సర్వ వేదార్థ సంయుతం 3
గర్గపుత్రం మహాసౌమ్యం శిల్ప శాస్త్రానుమోదినం
తత్ప్రయోగవిదంపుణ్యం గార్గేయమృషిసత్తమం 4
ప్రణమ్యదండవద్భక్త్యా తమయాచన్మహర్షయః
దేవదేవ మహాదేవ వరసంయుక్తధీవర 5
సర్వశాస్త్రార్థతత్వజ్ఞ ప్రతిష్ఠాగమసంగ్రహం
వదనః పరమః ప్రీత్యా భక్తానాంలోక పూజితం 6

గార్గేయస్తామువాచైవం ప్రశ్నాన్సర్వహితాయవై
లోకానాముపకారాయ పురాకృతమనాదితం 7
శిల్పశాస్త్రమనంతంయ దృషిప్రోక్తం పురాతనం
వక్ష్యేతదన్వయంచాస్య ప్రయోగంశ్రూయతామిమం 8
నిరాకారో నిరీశోయః పరమాత్మాసనాతనః
పంచాస్యోదశబాహుశ్చ సాకారోపరమేశ్వరః 9
కోటిసూర్యప్రభాయుక్తః పంచాదశసులోచనః
తస్యసంకల్పమాత్రేణ చరాచరమభూజ్జగత్ 10
తత్రప్రాగాస్యసముత్పన్న స్సానగోమనురీశ్వరః
అవాచ్యాస్యోద్భవశ్శ్రీమాన్ మయో విష్ణుస్సనాతనః 11
ప్రతీచ్యాస్యోద్భవోబ్రహ్మ త్వష్టనామామహాభూవకః
ఉదీచ్యాస్యోద్భవఃప్రత్నస్త్వింద్రశిల్పీమహాయశాః 12
ఊర్ధ్వాననోద్భవస్సూర్యో విశ్వజ్ఞోభూత్సువర్ణకః
సంజాతఃక్రమతస్తస్మా ద్దృషయోవిశ్వకర్మణః 13
తచ్ఛక్తిఃపంచధాభూత్వా తానన్వావస్యయదాభవత్
తదాదిస్వర్గమర్త్యాది లోకాస్సంవృద్ధిమాగతాః 14
తత్పంచఋషివర్యాణాం మధ్యేశ్రీమాన్ మహాయశాః
భక్తసంరక్షణార్థాయ భక్త్యుద్పాదనహేతవే 15
విరాడ్రూపగుణాదీని వేదవాక్యైః ప్రకాశ్యచ
తదజ్ఞానచరాణాంతు లిఖిత తద్రూపమవ్యయం 16
శిలాదారుసుపత్రేషు సర్వేజాతుంసుదుర్లభం
తత్తత్ప్రయోగమేవంయః కురుతేమాంప్రతివద్యతే 17

ఏవముక్త్వామహాదేవో ఋషిభ్యఃప్రదదౌమయః
తల్లక్షణమిదంవక్ష్యే శిల్పాచార్యపురస్సరం 18
యోవాత్రిభక్తిసంయుక్తః కురుతేనిర్మలస్సుధీః
ససర్వఫలసంపన్నో పుత్రపౌత్రాదిభిర్యుతః 19
ధర్మకామార్థసంయుక్తస్త్వంతే మోక్షఫలాకరః
విష్ణులోకేసదాధ్యాయన్ వర్తతేఽతఃపరంకిము 20
తదగ్రేతుమహాధీరో భక్త్యానమ్రోత్తమాంగకః
శిష్యస్తత్వాథగార్గేయం ప్రార్థయామాసతంగురుం 21

శిష్యోవాచ—

స్వామిన్ మయాశ్రుతంప్రశ్న స్యోత్తరంవదమేవిభో
భవదీయప్రసాదేన వేదశాస్త్రాదికంతథా 22
జ్యోతిశ్శాస్త్రం సమగ్రంచ గృహీతం విబుధోత్తమ
శిల్పశాస్త్రక్రమంచైవ బోధయేదృషిసత్తమ 23

గార్గేయోవాచ—

అగస్త్యఃకాశ్యపశ్చైవ భృగుగౌతమభార్గవా
గాళాదిఋషివర్యాశ్చ బోధకోయవనోమునిః 24
పారాశర్యాదయస్సర్వే శిల్పశాస్త్రవిశారదాః
దైవజ్ఞోమానసారశ్చ దీప్తశ్చాత్రిమరిచికాః 25
వైఖానసోథకౌండిన్య శిల్పిశాస్త్రిషుధీమతాః
త్రైరేవోక్తంపురాతస్య శాస్త్రమానమిదంశృణు 26
విశ్వేసంవిశ్వసారంచ దావట్టంహానుమాణ్ణళం
వృత్తంసృష్టంభానుకంచ కర్పార్యంచసయిద్ధకం 27

మానసారం వాస్తుబోధం పారాశర్యమరిట్టికం
పిత్తారంకాశిభంసోమం విశ్వంవజ్రం విశాలకం 28
మగధ్రించిదరిమిందరించ వస్తువిద్యాపథంతథా
కపిలంవాస్తుకంవిశ్వ బోధకంచ బహుశ్రుతం. 29
మానబేదంచాదిసార విశ్వకర్మంచసర్వతః
ద్వాత్రింశత్శిల్పశాస్త్రాణి మయమతానివిదుర్బుధాః 30
తేషాంమతానుసారేణ వక్ష్యేహంతత్సువిస్తరం
సావధానేన సంగ్రాహ్యం శిల్పిశాస్త్రి యథాక్రమం 31
ఇత్యుక్తోగార్గిణంచైవ నమస్కృత్యతుశిష్యకః
కథంవాతత్రకర్తవ్యం కర్షణాద్యర్పనాంతకం 32

గార్గేయోవాచ

యద్దేవాది ప్రియోపప్రతిష్ఠవిదూషాం శాలాప్రవేశంపరం
విఘ్నేశ స్తుతి మంకురార్పణకుదం వాస్తోశ్చహోమంయథా
వాహంవాహక మంతరంపురవరప్రదక్షిణం కుర్వతాం
గవ్యంపంచక మృత్తుపంచస్నపనం క్షీరాదివాసంతతః
బింబంప్రాణప్రవేశనిత్యు మథతద్ధాన్యాధి వాసంచయ
న్మూర్తిర్హోమ మతః పరంచకురుతాం వైకల్యమంగాదిషు
హోమంగర్భవివేశనం త్వథక్రిమాత్ప్రి రశ్చసంస్థాపనం
రత్నన్యాసక మష్టబంధనక్రమం దృక్స్థాప్యమేవంవిధిః

శిష్య ఉవాచ—

కథంతత్రతుకర్తవ్య మారంభంకుత్రవర్తతే
సుదినించ సువారంచ నక్షత్రం శుభయేవచ 34

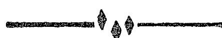
సులగ్నంచ సుహూర్తంచ వాద్యఘోషపురస్సరం
యజమానస్సహైవనృత్యగీతాదిభిస్సహ 35
స్వస్తివాచ సహాశిల్పి ప్రవేశం శిల్పిమందిరే
కర్తవ్యంతద్విశేషేణవక్ష్యేశృణు సమాహితః 36

గార్గేయోవాచ—

శిల్పాచార్యశుచిర్భూత్వాపూజాం కృత్వాగణాధిపం
పశ్చాత్రికలశంస్థాప్యస్వర్ణంరజతమేవచ 37
తామ్రంవామృణ్మయంచైవ పాత్రమేవంవినిర్దిశేత్
పంచప్రస్థాదికంధాన్యం తదర్థంతండులం తథా
ధాన్యప్రసారితంచైవ నిక్షిప్యకలశత్రయం
కలశేషుజలంపూర్య పల్లవాదిరలంకృతాః 39
సుధేవకలశాన్ దివ్యగంధ పుష్పాదిభిర్యుతాః
నారికేళసహాచైవ తాంబూలం దక్షిణం దదుః 40
ఇమమ్మేత్యాది మంత్రైస్తు పూజయేద్విధివత్తతః
స్వస్తివాచన పూర్వంతు కుర్యాత్పుణ్యాహవాచనం 41

ఇతిగార్గేయప్రోక్తే శాలాప్రవేశ గణపతిపూజా పుణ్యాహవాచనం నామప్రథమోధ్యాయః

ద్వితీయాధ్యాయః

శ్లో॥ ప్రథమం శిల్పినంచైవ ద్వితీయంబ్రహ్మమేవచ

తృతీయమర్త్విజశ్చైవ చతుర్థం యజమానకం 1
యేతేషాంకంకణంబధ్వాచాశుతాంగృహ్యా తాంతథా
నవీనదీక్షావస్త్రంచ ధాగయేత్క్రమ మేవచ 2
సువర్ణకంకణంచైవ విప్రార్థంనిష్కమేవచ
అథవాచార్ధనిష్కంచసూత్రం చైవతుకారయేత్ 3
తత్సూత్రందక్షిణేహస్తే బంధయేత్సహమంత్రకం
తత్పరంతు సంకల్పంకుర్యాచ్ఛిల్పివరంశుచిః 4
ఏతదాలయప్రతిష్ఠాపన కాలేసర్వశాంత్యర్థందేశ
స్యాస్వస్త్యర్థం వేదవేదాంగవ్యాకరణ ఛందభట్టప్రభా
కరాభివృద్ధ్యర్థం గంగాయమునాది సర్వనదీనాంతీ
ర్థాభివృద్ధ్యర్థం కాలానుగుణ్య ప్రకారపర్జన్య ప్రవ
ర్షాధికజలాభివృధ్యర్థం త్రయస్త్రింశత్కోటి దేవతా
భివందార్థంసాలోక్య సారూప్య సామీప్య సాయు
జ్యాభిసిధ్యర్థం సకలమునినాంధ్యాన ధారణా
ద్యష్టాంగయోగాది సిధ్యర్థం అతిరాత్రవాజపేయపౌండరీక
శతక్రతూనాం సంపూర్ణఫలసిద్యర్థం రాజ్యాభి
వృద్యర్థం దేశాభివృద్యర్థం రాష్ట్రాభివృద్యర్థంరాట్
కనకకటకమకుటహారకేయూరాంగ మణికుండల
ప్రభాభాసమానార్థం శతాంగద్విరదతురంగ పదాతి
మంత్రిసామంత పురోహితాభివృద్యర్థం చక్రవర్తిత్వ
దిగ్విజయాంచిత లక్ష్మీనివాస సిద్యర్థం రాజ్యశాం
త్యర్థం రాష్ట్రానామఖిల సపత్సరంపరాభివృధ్యర్థం

అస్మిన్ గ్రామే జారచోరాగ్ని భయోల్కోత్పాత మారీజ్వరాది సర్వ పీడాపరిహారణార్థం ఏతద్గ్రామాభి వృద్ధ్యర్థం యజమానాయురారోగ్య ఐశ్వర్యాభివృద్ధ్యర్థం ఏతదాలయాచార్యార్చక పరిచారకాభివృద్ధ్యర్థం వాస్తుపూజావాస్తుహోమపర్యగ్నికరణాభివృద్ధ్యర్థం శంఖుస్థాపనాద్యంకురార్పణ జలాధివాసధాన్యాధివా సనేత్రోన్మీలనదృక్స్థాపనాది బింబసిద్ధ్యర్థం కుంభ పూజకళావాహనాది సిద్ధ్యర్థం శాంత్యర్థం వృద్ధ్యర్థం స్వస్త్యర్థమభ్యుదయార్థంచ మహాశిల్పిభిస్సహాశిల్పి పుణ్యాహవాచనంకరిష్యే। పూర్వోక్తప్రకారేణ పున స్సంకల్పమాచరేత్

శ్లో॥ సువర్ణం రజితంచైవ తామ్రంవాచాథమృత్తికా
ద్వాదశాంగుళ మానాంయాంపాలికా బ్రాహ్మణోచితా
షోడశంక్షత్రియాణాంతు వైశ్యస్యైకాదశాంగుళం
అష్టాంగుళంతుశూద్రాణాం పాలికానాంవిధిర్మతా 6
హాటకం రౌప్యం తామ్రేవమృత్తికాయాతయాపివా
మయకుంభంతు నిక్షిప్యజలం పూర్యాయథావిధి 7
సోమంప్రతిమత స్యాంతేనిష్కమాత్రం సువర్ణకం
తన్మధ్యేచ వినిక్షిప్య సోమంవరుణదైవతం 8

ధ్యానమ్

కర్పూరాగరు వాసినీంసువిమలాం తాంటకహారాన్వితాం

ముక్తావిమ్రిసుభూషితాంగసుశ్శకరీంపూర్ణేందుబింబాననాం
నానావాద్యవినోదినీం శివకరీం చండీమహాభైరవీం
భక్తాలోక సురద్రుమాం సుజననీం ధ్యాయేత్సగంధామినీం
తతఃకుద్దాలకంగ్రివ్యా గంధ పుష్పాక్షతైస్సహ
తాంబూలదక్షిణాదీని శిల్పచార్యోమహాతపాః 10
పంచామృతంచ నైవేద్యం వాద్యఘోషపురస్సరం
స్వస్తివాచనయాచైవ పురంప్రివ్యప్రదక్షిణం 11
దేవాలయేచోత్తరేషు యీశాన్యేపూర్వభాగయోః
పల్మీకనికటంగచ్ఛ సుఖాసీనసుచిర్విధిః 12
వల్మీకంభక్తి సంపూజ్యధ్యానమావాహనాదికం
పంచామృతేన సుస్నాత్వాధూపదీపాదికంతతః 13
నైవేద్యంచైవ తాంబూలంస్వర్ణ పుష్పంచకారయేత్
ప్రదక్షిణంచ సంస్కారంకుర్యాచ్ఛిల్పి యథాక్రమం 14
ఓంబ్రహ్మశ్చపృధ్వీతి మంత్రేణశిల్పీచ ప్రార్థయేద్భవం
భూమిర్భూమ్నేతి మంత్రేణశిల్ప్యేవాతాభిమంత్రియేత్
పునఃకుద్దాలకం పూజ్యశాస్త్రచోదిత మంత్రితః
దేవదేవప్రతిష్ఠార్థం మృత్తికాముద్ధరిష్యతి 16
ఇతిప్రార్థిత పూర్వంతు వల్మీకంఖననం భవేత్
తస్మృత్తికాంసు పాత్రేతు మధ్యేనిక్షిప్యప్రార్థయేత్ 17
ఓం హ్రీం మృత్తికాదేవీనమః పూర్వప్రతిష్ఠితాం
మృత్తికాంపూజయిత్వాధధూపనైవేద్య భిస్సహ 18
చోధృత్య దేవయానేతువాద్య ఘోషసమావృతాం

గ్రామప్రదక్షిణం కృత్వా శాలాయాంతుప్రవేశయేత్ 19
నిక్షిప్యానంతరం శిల్పీసుఖాసీనశ్శుచిస్తతః
యజమానాదిభిస్సర్వైస్సహిత్వా [illegible] 20
అంకురార్పణ సంకల్పం పాలికాసూత్రధారణం
ఓంశివాయేతి మంత్రేణ పూజాయిత్వా చ పాలికాః 21
ఓం హ్రాం శక్తి వౌషట్ మంత్రేణ శాలిపిష్టం సమాదిశేత్
మంటపావాహనార్థంతు తండులంద్రోణపంచకం 22
చతుష్కోణాం సమంకుర్యాద్దూర్ధ్వరేఖాందశస్మృతః
తిర్యగ్రేఖాదశంచైవ లిఖ్యతాం శిల్పికోత్తమః 23
యేకాశీతిషుకోష్టంచ ఉద్ధరిష్యయధాక్రమం
యేతేగురు ప్రకారంచ తత్సంభారంవిశేషకం 24
లఘుప్రకారతో వక్ష్యే సావధానే నతుశ్శృణు
వాస్త్వర్థం ప్రథమంచైవ అధవావాస్తుమేవచ 25
ద్రోణద్వయంతండులస్యాన్నిక్షిపేన్మంటపాంతరే
షడ్రేఖావిలిఖేత్పూర్వంతిర్యగ్రేఖాస్తథైవచ 26
పంచవింశతి కోష్టేషుకోష్టమధ్యేయథావిధిః
మయకుంభంతు నిక్షిప్య తత్కుంభస్యసమావతః 27
పాలికాషోడశంచైవఅథవాచాష్టపాలికాః
నిక్షిప్యానంతరం చైవకలశం షోడశంతధా 28
అథాష్టకలశాన్వాపిస్థాపయేచ్ఛిల్పి కోత్తమః
శిషోవాచ;—
పాలికేకేనసంఖ్యేనకలశంచైవమేవహి 29

నిక్షిపేద్యత్రయత్రాపివక్తవ్యం విభుధోత్తమ
గార్గేయఉవాచ:—

పాలికాషోడశంత్వత్రకలశాష్టకమేవచ 30
పాలికాచాష్టకుంచైవ షోడశం కలశంతథా
కుంభస్యత్వష్టకోణేషుపాలికాస్థాపినిర్దిశేత్ 31
తద్వచ్చోడశభాగేషు కలశాంవినిక్షిపేత్
మృదంపృథ్వీతిమంత్రేణ పాలికాయాంవినిక్షిపేత్ 32
ప్రథమంజజ్ఞేతిమంత్రేణపంచపల్లవమాదిశేత్
గాయత్రీత్యేవ గోమూత్రందధిక్రావణ్ణేతిగోదధి 33
కాండాత్కాండేతి దూర్వాంస్యాత్ ఓషధయఃత్సమోషధిః
దూర్వామశ్వత్థ పర్ణంచ శ్వేతసూత్రంవిశంబకం 34
త్రింశద్ధర్భైనసంకూర్చ అష్టదర్భైస్తు బంధయేత్
తత్కూర్చమయకుంభేతునిక్షిప్యా సహాపల్లవైః 35
సముద్రాయేతిమంత్రేణ జలమాపూరకం విధు
ఓంమయాధిప నమస్తుభ్యం ధేనుముద్రాంప్రదర్శయేత్
అస్యశ్రీబ్రహ్మా ఋష్యాది పంక్తిచ్ఛందేతి మంత్రవత్
మయదేవోస్త్వియంబీజం ఆకారశ్శక్తిరుచ్యతే 37
నమఃకీలక మంత్రంచ అధిష్టార్థేనియోగతః
ఆప్యాయస్వేతి మంత్రేణ గంధపుష్పేణ పూజయేత్ 38
ఆధారశక్త్యావరుణం మయంపూజ్య సమావిధుః
ఓం, హ్రాం, మం, యం, సం, హ్రీం, హ్రూం హేంఅమృతేశాయ తేనమః 39

షడంగన్యాస పూర్వంస్యాత్ ఆధారావరణాంతకం
అమృతాద్యైతారుకాద్యై జ్యోతిరూపాయ తేనమః 40
చిత్రసింహాసనాసీనంకుందస్ఫటిక సన్నిభం
ప్రభామండల సంయుక్తం ద్విబాహుంచద్వినేత్రకం 41
కమనీయాంచి తాత్మానం దక్షిణేజపమాలికా
వామేపియ్యాప కుంభంచ భావయేత్పరికల్పితం 42
వాహనాద సముద్రంచ ప్రథమావరణపూజయేత్
రోహిణ్యాదిత్యత సైస్మవ రేవత్యైతరణేనమః 43
ఆర్ద్రాయుతజ్యోత్స్నాయః తేనా మాదికంక్రమాత్
ద్వితీయ్యా వరణపూజాంచసూర్యాద్యష్టగ్రహాణ తథా 44
త్రితయావరణం పూజచతుర్థావరుణ మేవచ
ఇంద్రాదిభిస్తు పూజాచపాలికాకలశాసుచ
ఓం హ్రాం వ్రాదయాయేతినమో మంత్రేణధ్యాయయేత్
మృత్తికేహన మేపాపం పంచామృతేన ప్రోక్షణం 46
అప్యాయస్వేతి మంత్రేణ సంప్రోక్ష్య కలశోదకమ్
భవసర్వజ్ఞ ఈశానః పశుపత్యగ్రికోత్తమః
రుద్రోభీమో మహాదేవాః పాలికాస్వధిదేవతాః 47
పూర్వం ప్రాక్పాలికాయాంతు జలపూర్వకమగ్నికం
పరందక్షిణా నైరుత్యాం పశ్చిమం వాయవేతథా 48
కుబేరేశానదిక్షుస్యాత్ పాలికాజలపూరణం
ఇంద్రం సూర్యంచ నైరుత్యాంపశుపతి దక్షిణేవచ 49
అజమూర్తిర్వరుణభాగేజ్వలతం వాయుమేవచ

రుద్రంకుబేరదిగ్భాగే భీమమీశాన మేవచ 50
మహాదేవోహ్యధిష్టాచ యేతేషావాహనంకురు
శరావేషు బ్రహ్మమావాహనధ్యాయేతు పూర్వకం 51
త్రయమూర్తి త్రిమూర్తీశః పద్మాక్షఃపద్మయోనిజః
చతుర్భుజస్తథాధాతా పితామహా అజస్తథా 52
పూర్వాజేత్రయమూర్తిశ్చాదావాహనమితీరితం
ఓంభువస్త్రయ మూర్తించ ఆవాహ యతుదక్షిణే
ఓగ్ంసువెళిపద్మాక్షమావాహాయితునైరుతౌ
ఓంమహాపద్మయోనిస్యాత్ ఆవాహాయతుపశ్చిమే 54
ఓంజనశ్చతుర్భుజస్య ఆవాహ యతువాయువే
ఓగ్ం సత్యపితామహాశ్చ ఆవాహాయతుచోత్తరే 55
ఓంతత్సవితుర్వరేణ్యం అజమావాహ్య మీశతః
ఘటికావిష్ణుమావాహ్య శిల్పాచార్యస్తతఃపరం 56
కేశవోమాధవశ్చైవ నారాయణ త్రిపక్రమః
పద్మనాభో మధురిపురితి మంత్రేణ విన్యసేత్ 57
ఓం ఇంద్రంచ కేశవంచైవ ఆవాహ యతుపూర్వకం
అగ్నింమాధవమావాహ్యత్వగ్నికోణే యజేత్తథా 58
యమం నారాయణంచైవ మావాహాయతుదక్షిణే
నైయతౌత్రివిక్రమంచ వరుణే వామనంతథా 59
వాయువ్యేచాచ్యుతంచైవ కుబేర విష్ణుమేవచ
ఈశాన్యేపద్మనాభంచ ఆవాహ్యేతాంస్తుసాక్షతాన్ 60
తిలసర్షపమాషాది ముద్గగోధూమశాలికాః

ప్రియంగుకోద్ర వాశ్చైవ కుళుద్ధంచణ కేతియత్ 61
దశదాన్యంచ స్వీకార్యం శిల్పాచార్యేణ తత్పరం
ఓం హ్రాం శివాయనమ ఇతి ఓం హ్రాం తత్పురుషాయనమః
ఓం అఘోరాయేతి ద్యోజాతం ఓం వామదేవాయ ద్యేవతు
సద్యోజాతేతి మంత్రించహ్యానువాకేవ సంప్రతి
ఓషధయస్సంవదంతీతి ప్రతివాక్యేన మిశ్రితం 63
ఓం హాం హృదయాయేతి ఓం హ్రాం శిరసేస్వాహా
ఓం హ్రైం శిఖాయైవౌషట్ ఓం హ్రాం కవచాయహుం
ఓం హ్రాం నేత్రికంచైవ ఓం హ్రాం అస్త్రాయఫట్
ఏవంచహృదయన్యాసంకుర్యాద్వైశిల్పికోత్తమః 64
త్రియంబకేతి మంత్రేణ ఓం సహ బీజాని సంగ్రహేత్
॥శరావేషః॥ బ్రహ్మజజ్ఞానమంత్రేణ తేషుబీజాని వాపయేత్
ఇదంవిష్ణుబుచాతాసుమృత్తికాచ్ఛాదనంతతః
మయకుంభంతు సంపూర్య కలశం పాలికాసహ 66
ఉదకేనైవ ప్రోక్ష్యేతధూప దీపాదికంతతః
తాంబూల దక్షిణాదీని స్థపతిర్బ్రహ్మణాసహ 67
యావత్కర్మకృతంచైతి చ్ఛిల్పాచార్యస్సమాచరేత్
అర్చకేనాద్విజేనాన్యేన్యనకే నాపివాకృతం
దేశగ్రామాద్యరిష్టంచ బింబస్యారిష్టకం తథా
పూర్వాచార్యానుగశ్శిల్పాచార్యః కుర్యాద్యథావిధి

శిష్యోవాచ—

పూర్వాచార్యస్తు కోవాత్రితద్వంశానుగ వుచ్యతే

కోవా న్యైర్నిరశితం కార్యాకి మస్మాద్బ్రాహ్మణాదిభిః

గాంగేయోవాచ —

త్వష్టాకృతయుగాచార్యస్త్రేతాయాంగిప్రతిస్తథా
ద్వాపరేవిశ్వకూపశ్చ కలౌబోధాయనస్స్మృతః 71
గాయత్రీచశచీసంజ్ఞా సావిత్రీచ సరస్వతీ
ఏతాసాంపంచ పీఠానామాదాతుర్యాశ్రిసుస్థితాః 72
విశ్వాత్మకో వామదేవోబోధాయనసనాభసా
శుశ్రివర్ధన బ్రహ్మర్షిగాచార్యత్వం ప్రచక్షతే 73
ఆచార్యో శ్రీముఖోనామత్వష్టపుత్రోమహాతపాః
సర్వేషామపివర్ణానాం గురుత్వ మగమత్పురా 74
ఏతదాచార్యవంశేతు యశ్శిల్పాచార్యఉచ్యతే
సఏవ వేద వేదాంగశిల్ప శాస్త్రార్థవిద్గురుః 75
వినాశిల్పితుయఃకించన్న కుర్యాత్ఫలభాగ్జనః
తస్మాత్సర్వ ప్రయత్నేనస్థపత్తైనెవకారయేత్ 76
యద్యన్యథాకృతంచైవ కర్తవంశోవినస్యతి
నాస్మాకం చతథాకర్తుంకిముతాన్యైస్సుధీవర 77
బ్రాహ్మణ్యంద్వివిధం ప్రోక్తంపురావ్యాసమహర్షిణా
సృష్ట్యాదౌబ్రహ్మణోజాతాస్సానగాది మహర్షయః 78
తద్వంశజాస్తువిశ్వేయే బ్రాహ్మణాఃప్రథమోద్భవాః
శతంచవింశతిః పంచగోత్రోద్భవ మహాజనః 79
విరాట్పంచముఖాజ్జాతాస్తే మన్వాదయ ఈరితాః
తత్రఏవశివోవిష్ణుబ్రహ్మేంద్రశ్చ భాస్కరః 80

త్రేఽ యోని సంభవాః   పంచలోకానాం ఘోడిమూర్తయః

తస్మాత్తే సర్వపూజాస్యాల్లోకోత్కృష్టవిభోజ్వలః   ౭౧

అథాస్మాకంతు బాహ్యాన్యా జ్ఞానసామాన్యతోఽధి

నజాత్యాగతమస్మాత్తద్విజత్వం నామసార్థకం   ౮

అతఏవ ప్రతిష్ఠాయాంస్థపతిగ్నాఖ్యాకారణం

తస్మాత్తద్వంశజాతానామాచార్యత్వం ప్రచక్షతే

ఇతిగార్గేయప్రోక్తే సంకల్పాంకురారోపణం నామ

ద్వితీయోఽధ్యాయః

అథ తృతీయోఽధ్యాయః

వాస్తు హోమః

ద్వాత్రింశదంగుళంచైవచతుష్కోణంచతుశ్రమః

త్రివేదిసంయుతంచైవ విస్తారచతురంగుళం   1

ఊర్ధ్వభాగచతుష్ప్రోక్తం వేదికాలక్షణంతథా

గోమయేనవిలిప్యాచ కుండాలంకారకంతథా   2

తతోంభూరితిమంత్రేణ అగ్నింసంస్థాపయేత్తతః

స్రుక్స్రువంచత్రిభిఃప్రోక్తం రేఖాఃకుర్యాద్యథావిధిః   3

పశ్చిమాత్పూర్వభాగంతు దక్షిణాయా ఉదగ్దిశం

భూర్భ్వమంత్రేణ సంప్రోక్ష్యాయింధనం మదనాగ్నిషు   4

కుండమధ్యేప్రతిష్ఠాప్య కరస్పర్శసమాదిశేత్

ఓం=అం=ఇం=ఊం=ఓమిత్యేవమంత్రేణజర్ఘకర్త్రాత్రి

భిశ్శుచిః   5

సుసమింధనజ్వాలాయాం ప్రాదర్భాంచగృహీతవాన్
అగ్నింధ్యాయేత్తథాప్రోక్తం వేదమంత్రేణచోదితం 6
ద్విశీర్షంచద్వివక్త్రంచ షణ్ణేత్రంచద్వినాసికం
చతుశ్శృంగాశ్రితత్వజ్ఞం సప్తజిహ్వాసమన్వితం 7
జటావల్కలబంధంచ సప్తహాసేన వైధృతం
ఉపనీతసమాయుక్తం రక్తవస్త్రోత్తరీయకం 8
ప్రోక్షణాత్ స్రుక్స్రువంపూర్ణంతోమరంవ్యజనస్యచ
ఘృతపాత్రధరందేవంయజ్ఞేశాయనమోస్తుతే 9
ఏవంధ్యాత్వాతథాచాగ్నిం ఏవమిత్యేవచాక్షతాః
ప్రాఙ్ముఖామభికుర్వంస్తంమమాభిముఖతోభవేత్ 10
తత్ప్రాగ్దక్షిణభాగైశ్చ పశ్చిమోత్తరభాగయోః
దర్భాన్ పరిస్తరంచైవ గంధపుష్పాక్షతైస్సహ 11
బ్రహ్మాణంచతదావాహ్య పశ్చాత్ప్రానఃపాత్రకం
ద్వంద్వంచ పాత్రకంచైవ ప్రయుక్తిమథాచరేత్ 12
దర్వీమాజ్యస్యస్థాలీంచ యావ్యాధసమంత్రవత్
ప్రోక్షణేపాత్రమాసాద్య త్రియంబక ఋచాతత 13
త్పాత్రమాదాయతస్మింస్తు చోదకం పూరయేత్తతః
కుశాక్షతాన్ వినిక్షిప్యవితస్తిమాత్రదర్భకం 14
సాదయేత్త్రిభిరాప్నోతి పునర్దర్భేషుప్రోక్షయేత్
ఉత్తానానికృతంప్రోక్తం త్రిభిఃప్రోక్షేత్పునఃపునః 15
పూర్ణపాత్రంసమాదాయ పూర్వంతత్కృతసాదకం
ఉదకేషుచసంస్థాప్య దర్భాసగ్నావిసర్జయేత్ 16

కుండేషుపశ్చిమేభాగే అగ్నింనీత్వాబహిర్గతిం
అగ్నాస్థాప్యాజ్యపాత్రేతు ద్వాదర్భాంచప్రిదగ్ధకం 17
ఆజ్యమధ్యేతు నిక్షిప్యతత్పవిత్రం విసర్జయేత్
ప్రాగగ్రేణైవచాగ్నౌతుస్రుక్స్రువాదాయ తత్పరం 18
జలైః ప్రోక్షాళసంకృత్వా దర్భైస్సహతదగ్రితః
ప్రోక్ష్యదర్భాగ్నికందత్వాపునరింధనమాగృహేత్ 19
ఏకవింశేంధనంప్రోక్తం ద్విరావృత్యభికారయేత్
త్రిభిస్సమిదకంగ్రాహ్యాదక్షిణోత్తరభాగను 20
ఉత్తరంచప్రతిష్ఠేత ద్వావేతౌ సమిధౌకృతౌ
దక్షిణేతుపరంస్థాప్యస్థపతిస్రుక్స్రువాధృతః 21
అదితేనేతిమంత్రేణ పరిషిచ్యాగ్నికుండకం
ఇధ్మమష్టాదశంధార్య ధ్యాత్వాగ్నించతతః పరం 22
యిధ్మంజుహుయాదగ్నౌతు కళాసాన్నిధ్యకారణాత్
ముహూర్తస్సుముహూర్తోస్తుపతేచ్ఛుభకరంభవేత్ 23
దర్వ్యాజ్యేః సంగృహ్యహోమంకుర్యాద్యథావిధిః
ప్రజాపతయేస్వాహేతి మంత్రేణస్థపతిక్రియా 24
ద్వాయువ్యాద్యాగ్నేయాంతంజుహుయాత్క్రిమశః పునః
నైరుత్యాదీశానాంతంచయిందాన్యస్వాహామంత్రవత్ 25
జుహుయాన్యనంతరంచైవ యిధ్మమాజ్యంసహోధృతః
వాయువ్యాదాగ్నేయాంతం బ్రహ్మమంత్రేణహోమకం
పునస్రుక్స్రువమాద్యాంచగృహీత్వాశిల్పికోత్తమః
నైరుత్యాదీశానాంతంచ బ్రహ్మమంత్రేణ స్వాహాకృత్ 27

జుహుయాద్ధ్యానంతరం చైవ స్రుక్స్రువాజ్యంగృహీతవాన్
నైఋత్యాదీశానాంతం చ జుహుయాద్విష్ణవే స్వాహా 28
వైశ్వానరాయ విద్మహే జాతవేదస ధీమహి
లోహితాక్ష ప్రభో దేవ మేవం మంత్రేణ హోమకం 29
అష్టవారం చైవ హోమం శిల్పాగ్నించ ప్రతిష్ఠయేత్
ఓం శివా శివమూర్తిశ్చ శివాయ స్వాహా మంత్రకం 30
హ్రాః హ్రాం హ్రీం క్లీం శ్చ మంత్రేణ హూం హ్రైం హ్రాం
చవిధిస్తథా
హ్రీంకరాదిషు చాంగేషు న్యాసమంత్రేణపూర్వకం
స్వాహానుసంధిజుహుయాత్ ప్రతిష్ఠాశ్చ శివాలయే
విష్ణ్వాలయప్రతిష్ఠాయాం విష్ణవే మధుసూదనే 32
నారాయణేతి మంత్రేణ జుహుయాత్స్వాహాపూర్వకం
అంగన్యాసకరన్యాసం జుహుయాత్పూర్వమేవతు 33
తత్పరం శిల్పినస్సర్వే ధ్యాయేచ్ఛిల్పాగ్నిదైవతం

ధ్యానం—

ధ్యాయేద్బ్రహ్మాండరూపం లలితమణిగణాం పీతనీలాదివర్ణం
జష్టంణ్ణేత్ర సప్తభుజగిరి పాత్రిం సప్తజిహ్వాంద్విశీర్షం
చక్రపాణించ ఖడ్గండమరుమృగధరం పుస్తకంచాక్షమాలం
స్వాహాశ్చబ్దస్వధాయుక్తం సురమునివినుతం శిల్పికుండాగ్నిమీళే।
యేవంధ్యాత్వాపరంచైవ తర్పణంకారయేద్విధిః
అగ్నించవీతిహోత్రంచ జాతవేదసమాత్మనః 35
వైశ్వానరేణ మంత్రేణ తర్పణంచైవకారయేత్

ఆధారశక్తిమారభ్యసహస్రాంతమావహేత్ 36
పశ్చాద్దేవంపంచపూజాం కుర్యాత్తాంబూలదక్షిణాం
పంచబ్రహ్మప్రధానాంతు హోమంకు ర్యాద్యథావిధిః 37
సద్యోజాతేతిమంత్రేణ స్రుక్స్రువం చ జుహుయాయకం
వామదేవేతిమంత్రేణ జుహుయాదాజ్యమేవచ 38
అఘోరేభ్యేతిమంత్రేణచరుహోమం యథావిధి
తత్పురుషాయేతి మంత్రేణలాజహోమంతథైవచ 39
ఈశానరితిమంత్రేణ షర్షపాతు(?)రు హోమకం
హృదయేన యవంచైవ శిరోమంత్రైవ కాస్థిలాః 40
శిఖామంత్రేణమాషాశ్చ కవచంచైవముద్గకాః
నేత్రేణాపూపకంచైవ అస్త్రమంత్రంచసక్తునా 41
స్త్రవంచవాస్తుహోమంచ శిల్పీకుర్యాద్యథావిధి
తత్పరంవాస్తుహోమంచకుర్యాత్ శాస్త్రవిధానతః 42
వాస్తోష్పతేతిమంత్రేణ హోమంచాష్టోత్తరంశతం
తతఃపరంచ కుండంచ అదితేనైవ మన్యునా 43
మంత్రేణపరిషిచ్యాథ కుర్యాచ్ఛిల్పియథాక్రమం
నారికేళంచ ఖర్జూరం గుడంకార్పాసకంతథా 44
సువాసపదవ్యయుతం చాందనాసింధనాన్యపి
చాన్నంక్షీరందధీవస్త్రం మధుయజ్ఞోపవీతకం 45
కాంచనం నవరత్నంచ స్వర్ణసూత్రేణ వేష్టయేత్
అజేనసహితంచైవ దద్యాత్పూర్ణాహుతింతతః 46
వాస్తోష్పతేనమంత్రేణ దత్వార్ఘ్యానంయథావిధి

కుర్యాదనంతరం చైవ పునః పూజాంచ కారయేత్ 47

ఇతి గార్గేయప్రోక్తే వాస్తుహోమవిధింనామతృతీయోధ్యాయః

అథ చతుర్థోఽధ్యాయః

వాహనారోహణపురప్రదక్షిణం

శిష్యోవాచ—

హేస్వామిన్ శిష్యవాత్సల్యాద్దయాంకురు మయిప్రభో
తతఃకిమత్రకర్తవ్యం వక్తవ్యంమమదేశిక 1

గార్గేయోవాచ—

పూర్ణాహుతేఃపరంకార్య మిదంశృణుమనాకులః
గజాశ్వహంసవృషరా ద్గరుడాదావపిస్తథా 2
సింహంచ శకటంచైవ విమానంరథమేవచా
పర్వతం రావణంచైవ నానావిధవిశేషతః 3
డోలభేదాద్వాహనంయత్ర బింబారోహణమాచరేత్
బింబాలంకారకంకృత్వా నూత్నవస్త్రాదిభూషణైః 4
పుష్పగంధాదిభిర్వ్యాప్తం వాద్యఘోషపురస్సరం
శిల్పాచార్యస్సదాతిష్ఠే బింబపార్శ్వేత్వతంద్రితః 5
యజమానసహాచైవ స్వస్తివాచన పూర్వకం
నృత్యగీతాది సంయుక్తం సర్వసైన్యసమావృతం 6
గ్రామప్రదక్షిణంకుర్యాత్ నీరాజనపురస్సరం
దేవాలయాగ్రేబింబస్యసర్వైర్ద్రష్టంతు మండనం 7

తద్విస్రుజాస్యవస్త్రంచ ధారయేచ్ఛిల్పికోత్తమః
కూష్మాండస్ఫాటితంచైవనారికేళంత్యథావిధి
యేభూతాపరిచరంతీతి హాఽద్రాన్నంబలిర్యథా
యేతేసర్వాఃశికర్మాణి కుర్యాచ్ఛిల్పివిచక్షణః
పశ్చాద్బింబంయథాప్రోక్తం శాలాంతరప్రవేశయేత్
శిల్పశాస్త్రాదిషైరేవం నిర్ణితఋషి సత్తమైః

ఇతిగార్గేయప్రోక్తేమహానారోహాః పురపాదక్షిణాంనామ
చతుర్థోఽధ్యాయః

అథపంచమాఽధ్యాయః

మృత్పంచకస్త్రపనం

శిష్యోవాచ—

శ్లో॥ తతఃపరంతుకింకుర్వంఉవాచసురసన్నుతా

గార్గేయోవాచ—

మృత్తుకాస్త్రపనంచైవకురుతాంశిష్యభూషణః

శిష్యోవాచ—

కథంవామృత్తుకాస్నానమంత్రింకింతత్రవర్తతే
కుత్రస్నానంప్రకుర్వీత ఉవాచకిం ప్రయోజనం

గార్గేయోవాచ—

ఆలయస్యోత్తరేభాగే చేశాన్యేపూర్వభాగకేః
త్రిహస్తంద్వయమేకంవా చతుష్కోణంచగర్తనం 3
హస్తంవాపితదర్ధంవా ప్రమాణంఖననంభవేత్

వేదకాయాంపంచమేషు గుండాంతరప్రతిష్ఠితం 4
సద్యోజాతంవామదేవం అఘోరంతత్పురుషస్తథా
యీశానఃఇతిమంత్రేణ ప్రథమావరణంవిధుః 5
ద్వితీయావరణంచైవ బ్రహ్మాభిస్సహాతిష్ఠతి
అనంతంపూరమావాహం సూక్ష్మంచాగ్నేయకంతథా 6
శివోత్తమేయమందిక్షు ఏకనేత్రంచనైరుతి
ఏకపాదారుద్రపశ్చాత్ త్రిమూర్తిశ్చైవవాయువే 7
శ్రీకంఠేచోత్తరేభాగేయీశాన్యేచ శిఖండినః
ద్వితీయావరణంచైవ రక్షణార్థంచవిన్యసేత్ 8
ఉమాయాంపూర్వభాగంతు చండీత్వాగ్నేయకోణకే
నందిదక్షిణభాగేతు మహాకాళంచనైరుతే 9
గణేశఃపశ్చిమేభాగే భృంగివాయువ్యమేవచ
వృషేశశ్చోత్తరేభాగే సుబ్రహ్మణ్యాదిశీశ్వరే 10
తృతీయ్యావరణంప్రోక్త మేతస్థాపనమాచరేత్
ఇంద్రంవోవిశ్వతస్మంత్రే ఐంద్రదిక్షుశ్చమావహం 11
అగ్నిందూతేనమంత్రేణ చాగ్నింతద్దిశమావహేత్
యమాయసోమగ్ంచైతి యమందక్షిణమావహేత్ 12
మోషణశ్చేతిమంత్రేణ నైరుత్యావాహనంకురు
ఇమమ్మేవరుణేత్యేనం వారుణెదిశిమావహేత్ 13
తవవాయుఋచావాయుం వాయువ్యావాహనంకురు
సోమోధేనుంచమంత్రేణ శ్రీదంతద్దిశిమావహేత్ 14
కద్రుద్రాయతమంత్రేణ ఈశాన్యేత్వావహంమతం

చతుర్థావరణంచైవ దిక్పాలక కృతంవిధుః 5
దిక్పాలకాయుధంచైవ తత్తద్దిక్ స్థాపయేద్బుధః
ఇంద్రియీశాన్యయోర్మధ్యే చక్రం పద్మంచస్థాపయేత్
పూర్వభాగేషుసంస్థాప్య కలశం శ్రేష్టమేవచా
బ్రహ్మావిష్ణుశ్చరుద్రశ్చ మంత్రేణావాహనంకురు 17
పంచమావరణంచైత త్సర్వంయశ్శిల్పి కోత్తమః
ప్రథమావరణమారభ్య త్వర్చయిత్వాపృథక్ పృథక్ 18
స్వర్ణంచరజితం తామ్రం కలశంచైవయథావిధిః
యోదేవాస్థాపయేకుంభం తామ్రంవాప్యేవకారణం 19
పంచపల్లవసంస్థాప్య నారికేళంతునిక్షేపేత్
సద్యోజాతాదిభిర్మంత్రైః కద్రధ్రాయధికంతథా
తత్తన్మంత్రేణతద్దేవాః కలశంపంచమావహేత్
స్థూలకుంభంచపంచేషు పంచమృత్తికమాదిషు 21
గంధపుష్పాక్షతైర్మంత్రై ర్నవవస్త్రంచధారయేత్
ధూపదీపాదినైవేద్యం తాంబూలందక్షిణంవిధుః 22
సోమసూత్రంతుసంస్థాప్య యథావిధిరలంకృతః
సద్యోజాతాదిభిర్మంత్రైః కద్రధ్రాయధికంతథా 23
తత్తన్మంత్రేణతద్దేవా నావాహనక్రియంయథా
ధూపదీపాదినైవేద్యం తాంబూలం దక్షిణంతథా
పశ్చాద్బింబంప్రతిష్టాప్య నవవస్త్రంచధారయేత్
వాద్యఘోషయుతంచైవ స్వస్తివాచనపూర్వకం 25
గవ్యకుండప్రవేశంతు ద్వియామంనిక్షేపేత్తథా

అథ ద్వాఘటికాచ్చైవ నిక్షిప్యోద్ధృత్యతంపునః 26
సహస్రశీర్షమంత్రేణ మృత్తికాస్నానముచ్యతే
పునస్స్నాతనవస్త్రంచ హ్యలంకృత్యైవబింబకం 27
పునర్గోమయమధ్యేతు ఘటికానిక్షిపేత్పునః
యత్పురుషేణమంత్రేణ గోమయస్నానమాచరేత్ 28
తృతీయవారంగర్తేతు నిక్షిప్య పునరుద్ధృతః
చంద్రమాఇతిమంత్రేణ భస్మస్నానంప్రకల్పయేత్ 29
చతుర్థకుండికామధ్యే నిక్షిప్య ఘటికాంతరం
యజ్ఞేనయజ్ఞమంత్రేణ క్షీరస్నానం ప్రయత్నతః 30
శిల్పాచార్యస్స్వహస్తేన పంచవారేతుసిక్షిపేత్
ప్రజాపతిశ్చరతీతి వారిస్నానంసమాచరేత్ 31
స్నానాంతేతు బింబంతు నూత్నవస్త్రాదిభిర్యుతం
గంధపుష్పాక్షతైర్యుక్తం కృత్వాలంకారమేవచ 32

ఇతిగార్గేయప్రోక్తే మృత్పంచకస్నపనం

—* పంచామృత స్నానం *—

ఏతత్కార్యాత్పరంశిల్పీ సుఖాసీనశ్శుచిః పరం
పంచామృతస్నానమిదం కుర్యాదేవంయథావిధి 34
దధిక్షీరంచఆజ్యంచ మధుశర్కరఏవచ
దధిక్రావణ్ణేతిఋచా దధిస్నానంసమాచరేత్ 35
మహోమంత్రేణపయసా శుక్రేణాజ్యంప్రకీర్తితం
మధుమంత్రేణమధుచ కాండాదేవతుశర్కరా
యఇమావిశ్వాభువనా న్యృశ్వశర్మాచతుర్దశా

వృతేనైవేతి సూక్తేన స్నాత్వాలంకృత్యపూర్వవత్ 36

ఇతిగార్గేయప్రోక్తే పంచామృతస్నాపనం మృత్పంచ

కస్నపనంనామ పంచమాధ్యాయః

అథషష్ఠోఽధ్యాయః

క్షీరాధివాసం

పంచామృత స్నానపరం బింబంక్షీరాధివాసయేత్

పూర్వవద్వర్తనంకుర్యాత్ స్నాపయిత్వాయథావిధిః 1

కలశాదివిధానంచా వాహనాదియథావిధి

శుద్ధగోక్షీరమాపూర్య మాంజీబంధంచ బింబకం 2

నూత్నవస్త్రాదిభిర్యుక్తం బింబక్షీర ప్రవేశకం

యామంవాపితదర్థంవా ఘటికాద్వయమేవవా 3

విశ్వబ్రహ్మోపనిషదా తూర్యఘోషైః ప్రవేశకం

ఏవంవిధానతఃకుర్యాత్ పశ్చాచ్ఛుద్ధజలేనతు 4

పశేద్యత్పంచబ్రహ్మాప సిమదేకాదశావృతిం

స్నాపయిత్వాత్యలంకారం కుర్యాత్తంబేరముత్తమం 5

ఇతిగార్గేయప్రోక్తేక్షీరాదివాసోనామషష్ఠోధ్యాయః

సప్తమాధ్యాయః

—జలాధివాసం—

శ్లో॥ రథంవాహానయానేషు బింబంచాయష్టితంవిధి

దేవాలయాత్పూర్వభాగే ఈశాన్యేచోత్తరేతువా 1

అబ్ధింనదీంతటాకంవా గచ్ఛేత్తల్లాంఛనైస్సహా
నృత్యగీతాదివాద్యంచ స్వస్తివాచనసంయుతం 2
సహైవయజమానేన శిల్పీతద్బింబసన్నిధౌ
బ్రాహ్మణైస్సంవృతస్సోయం బేరమాలంబ్యగచ్ఛతాం 3
వారుణేనవిరాడ్లింగ మంత్రేణతు జలాంతరే
బింబప్రవేశనంకుర్యాత్ దినంచార్ధదినంతథా 4
యామంయామార్ధమేవాపి ఘటికాద్వయమేవచ
పూర్వాభిముఖమాసీనం జలమధ్యేప్రతిష్ఠితం 5
యావత్కాలంతుబింబంచ జలమధ్యేవతిష్ఠతే
తావత్సర్వేప్రతిష్ఠంతు సదాబింబమతంద్రితాః 6
పునరుద్ధాయబింబంచ స్నానశుద్ధియుతంతదా
తత్తీరప్రాంతమానీయ స్తలేనిక్షిప్యనిర్మలే 7
శిల్పాచార్యస్సుఖాసీనః దర్భాసనసమాశ్రితః
నవీనవస్త్రంబింబస్యాలంకారం పూర్వవద్యథా 8
కలశాష్టకమాసాద్య పల్లవాదిరలంకృతం
ఆదౌగణపతింపూజ అష్టదిక్పాలకైస్సహా 9
వరుణసూక్తేనవాతత్ర విధుఃపుణ్యాహవాచనం
సమ్మార్జనంప్రకుర్యాత్తద్బింబోపరిసమంత్రకం 10
అగ్నిప్రతిష్ఠాంకుర్వీత జయాదిర్నామహాహోమకం
సమిధాజ్యచరుంచైవ కుర్యాద్ధోమంయథావిధి 11
గాయత్ర్యాఃపంచవారంచజుహుయాత్సమిద్భిస్తతః
షడంగన్యాసకేనాజ్యం పూర్వవచ్ఛిల్పికోత్తమః 12

అఘోరేణతుమంత్రేణ చరుం హుత్వాయథావిధి
దృష్టిమంత్రేణజుహుయాత్ ద్వివారం శిల్పికోత్తమః 14
పంచబ్రహ్మాదిమంత్రైస్తు దద్యాత్పూర్ణాహుతింతదా
హోమాంతేహోమసాగ్నస్త్యే స్థపతిపూజాంసమాచరేత్
సర్వేషాంబ్రాహ్మణానాంచదద్యాత్తాంబూలదక్షిణాం
రథాలంకారకంకుర్యాత్ బింబారోహణమేవచ 15
నృత్యగీతాదివాద్యైశ్చ వేదఘోషపురస్సరం
తతోబలివిధానంతు పూర్వాదిక్రమికాయథా 16
ఓదనంపూర్వభాగేతు క్షీరాన్నంచాగ్నికోణకె
తిలాన్నందక్షిణేచైవ హరిద్రాన్నంతునైఋతౌ 17
వరుణేపాయసాన్నంచమాషాన్నం వాయువేదిశి
ముద్గాన్నంచోత్తరేభాగే దధ్యన్నంత్వీశదిక్స్థలె 18
మధుమిశ్రితమన్నంతు అంతరిక్షేక్షిపేద్బలిః
శుద్ధాన్నంభూమిభాగేచ బలిందద్యాద్యథావిధి 19
పవిత్రేణసమాయుక్తః జలపాత్రంతుధారయన్
ఇంద్రాదిమంత్రైర్దిక్పాలాన్ బలిందత్వాక్రమాత్పరం 20
శుద్ధభూమ్యాంజలంప్రోక్ష్య శిల్పాచార్యోబలింన్యసేత్
పశ్చాద్గ్రామప్రవేశంచనృత్యగీతాదిసంయుతం 21
యజమానసహాచైవ స్వస్తివాచకసంయుతం
కరదీపసమాయుక్తం పురప్రవేశకంవిధుః 22
అష్టదిగ్బలిమాపూర్త్రై తన్మధ్యేయత్రకుత్రవా
ధేవాలయంచవల్మీకం దేవతావృక్షమేవచ 23

చతుష్పాదాదిస్థానేషు శిల్పాచార్యోయధావిధి
మేఘాతాయేతిమంత్రేణబలిందత్వాశుచిఃపర 24
ఆలయేపూర్వభాగేతుబింబంసంస్థాప్యతంపునః
ఇమంవస్త్రేతిమంత్రేణ నవీనవస్త్రయుగ్మకం 25
బాధంవిసర్జయేత్పశ్చాత్ కూష్మాండంస్ఫోటనంతథా
శిల్పిశాలాప్రవేశంచ బింబంస్థాప్యయధావిధి 26
ఇతిగార్గేయప్రోక్తే జలాధివాసోనామసప్తమాధ్యాయః

అష్టమాధ్యాయః

అథధాన్యాధివాసమ్

శిష్యోవాచ—

బింబనేత్రయుగంచైవ ఉన్మీలనంయత్రకార్యకం

గార్గేయావాచ—

ధాన్యాధివాసమధ్యేత నేత్రోన్మీలనకంతథా 1
తద్యథాతత్రవక్తవ్యం శృణుశాస్త్రవిధాయకం
శాలాయాంసంప్రవేశ్యాథశుద్ధాత్మా శిల్పికోత్తమః 2
శిల్పిమంటపమధ్యేతు ద్విహస్తంచతురశ్రమం
అథవాచైకహస్తంవాసోపానత్రయవేదికం 3
ఆదౌపుణ్యాహవాచంస్యాత్ కృత్వాచానంతరంతథా
శిల్పాచార్యస్వహస్తేన గృహీత్వాగోమయంతథా
ప్రథమంగోమయంలిప్త్వారంగవల్లీంచకారయేత్
దళంషోడశకంచైవ తన్మధ్యే ప్రణవంతథా 5

తదోపరినవం వస్త్రంషోడశం హస్తమానకం
ప్రథమంగోధుమంచైవ ద్రోణద్వయమసారితం 6
తదర్ధమథవా చైవ తదోప ర్యజనంతథా
ద్రోణద్వయం తర్ధతం వా యువమేవవినిక్షిపేత్ 7
వ్యాఘ్రచర్మంతిదూర్ధ్వంచమూషం పూర్వవత్తుస్తథా
చిత్రాసనంతదగ్రేతు ద్రోణమేకం తిలంతథా 8
శ్వేతకంబళకంచైవతదూర్ధ్వేతుప్రసారితం
దశద్రోణంతండులంచ అథవాచతదర్ధకం 9
శుద్ధోదకేనబేరంచకుర్యాస్నపనమేవచ
బిందుపంచకమానంతుతిలకం శైవసమ్మతం 10
తిలబీజసమాకారం వైష్ణవానాంవిధిస్మృతః
బిందుత్రియప్రమాణంతు బ్రాహ్మణానాం విధీయతే 11
చతుర్బిందు సమాకారమైంద్రాణామితికథ్యతే
బిందుద్వయ ప్రమాణంతు తిలకంసౌరవోచితం 12
శ్రీగంధేనకుతాస్తిర్యక్ రేఖాస్త్రిశ్శోమనోఃకురే
ఊర్ధ్వం వేణుదళాకారమేక రేఖాశ్చవైష్ణవాః 13
ఏకంతుతిర్యాగాయామాత్వష్ట్రాణాంవిధిరుచ్యతే
ఐంద్రాణామూర్ధ్వ రేఖేద్వే వర్తులంసౌరదేవతాః 14
కస్తూరీతిలకంచైతద్బ్రాహ్మణానాంప్రచక్షతే
శక్తీనాంతత్తదాచారం హారిద్రాసుధయాయుతం 15
బాలాగ్రపాదచంద్రాది తిర్యాపానవోచితం
సాలంకారం ప్రకుర్వీత నవవస్త్రాదిభిస్సహ 16

తంతుశేషం చమధ్యేతు నిక్షిపేద్బేర ముత్తమం
పూర్వభాగే శిరః ప్రోక్తం చోర్ధ్వభాగోన్ముఖంతథా 17
చతుఃకలశమాసాద్య చతుష్కోణేషు నిక్షిపేత్
తామ్రించ కలశంచైవ అథవామృణ్మయానిచ 18
పల్లవై స్త్రాన్సలంకృత్యాకుర్యాదావాహనంతతో
నైరుతీదిశమారభ్య త్వాగ్నేయాంతం ప్రదక్షిణం 19
నైరుత్యాం ప్రథమంకుంభం బ్రహ్మదేవాన మంత్రితః
బ్రహ్మామావాహనంచైవ హిరణ్యగర్భమూర్తినా 20
విష్ణుంవాయువ్య కుంభేతు యిదంవిష్ణుశ్చమంత్రితః
ఏతేనైవతు మంత్రేణ సహనారాయణం తథా 21
ఈశమీశాన్య కుంభేతు త్రియంబక ఋచైవతు
త్ర్యంబకావాహనంచైవ యీశానావాహనాత్పరం 22
అగ్నికోణేక్షేత్రపాలంక్షేత్రస్య పతి మంత్రితః
క్షేత్రపాలంతథావాహ్యాదిగంబరసమన్వితం 23
నవం నవచకుంభేషు సూత్రంతతుకుంభ వేష్టనం
సూత్రమాణంచమంత్రేణసమాహారేణ బంధయేత్ 24
బింబాదుభయ పార్శ్వేషు దీపానష్టదశాత్మకాన్
తన్మాలేనవధాన్యానిక్రమానిక్షిప్యతత్రితు 25
ఏకపార్శ్వేనవద్వీపాన్ అన్యస్మిన్ వాపృథక్ పృథక్
ఉద్దీప్యేతిచ మంత్రేణ దీపంప్రజ్వలవంతథా 26
ధూపదీపాదినైవేద్యం తాంబూలం దక్షిణంతథా
యథాశాస్త్రక్రమేణైవ పూజయిత్వాసమంత్రకై 27

ఇతిగార్గేయప్రోక్తేధాన్యాధివాసోనామఅష్టమాధ్యాయః

నవమాధ్యాయః

మూర్తిహోమమ్

శిష్యోవాచ—

హేస్వామిన్ సర్వశాస్త్రజ్ఞ తావత్పర్యంతరంయథా
యథాకర్తవ్యమేతద్ధి కృతోమూర్తిత్వమావహం

గార్గేయఉవాచ—

శృణుకార్యం ప్రవక్ష్యామి మూర్తిత్వావాహనేవిధిం
తద్ధాన్యవేదికా ప్రాచ్యాంనిర్మితే హోమకుండకే 2
చతుర్వింశత్యంగుళేన వర్తులేన కృతేశుభే
శ్రీవేదికాసమాయుక్తే ప్రథమావరణోపరి 3
దళంషోడశ పత్రంచ కుర్యాలంకారమేవచ
దర్భాసనం పరిస్తీర్య చిత్రాసనమథోపరి 4
శిల్పాచార్యశ్శుచిస్తస్మిన్ స్థిత్వాచమ్య యథావిధి
ఓంభూరితిచ మంత్రేణ సంకల్పంచ సమాచరేత్ 5
కుండమధ్యే ప్రతిష్ఠాప్య కారకాగ్నింయథావిధి
పాత్రాసాదానమేతద్ధిపూర్వవచ్చోదితంయథా 6
మూర్తిహోమం ప్రవక్ష్యామి కారకాగ్నింముఖేతుచ
ప్రాచీదిశాదిమంత్రైశ్చ దివ్యబ్రహ్మగణం విదా 7
ఇత్యేవంమంత్రముచ్చార్య ప్రత్యేకంచయథావిధిః
అష్టాదశంచ వారంచజుహుయాత్శిల్పికోత్తమః 8

ఇతిగార్గ్యమహర్షి ప్రోక్తే మూర్తిహోమః

— అథ అంగ వైకల్యహోమః —

పశ్చాత్తదంగవైకల్యహోమంత్వథ యథాక్రమం
శిల్పాచార్యస్యవామేతు నవవస్త్రం ప్రసార్యచ 9
శాలీతండులమానంతు ద్రోణమేకంతు నిక్షిపేత్
నవదర్భాకృతం కూర్చస్వ పాత్రంతత్ర నిక్షిపేత్ 10
శిల్పిదక్షిణహస్తేన గృహీత్వా కూర్చకంతతః
దర్భానష్టదశంచైవ తండులోపరి నిక్షిపేత్ 11
అక్షతాన్యథసంగృహ్య పృథగావాహనం క్రమాత్
కేశవాదితు నామాని కృష్ణాంతంచ యథాక్రమం 12
అక్షతైస్తాని దేవాఖ్యా కూర్చే నాప్రోక్షయేత్తతః
ధూపదీపాది నైవేద్యతాంబూలాదికమర్పయేత్ 13
తత్పరంత్వంగవైకల్యహోమంకుర్యాద్యథావిధి
సమిధాశ్వత్థ మాజ్యంచ హవేరాగ్నేయ యథాక్రమం 14
నారాయణంలలాటేతు సదాశివ మథాగ్రతః
చుబుకే కేశవంచైవ మూర్ధ్నిస్థానే శివంతథా 15
తద్వత్కుసిపర బ్రహ్మాకం శ్వైవసీలలోహితః
ఈశానం బాహుమూలేతు హృదయేవిష్ణుమేవచ 16
హోష్ఠేత్రివిక్రమంచైవ వామనంచాధరోష్టకే
గళేసంకర్షణంచైవ తథా శ్రీధరమేవచ 17
అక్షిణోస్తు వృషీకేశం పద్మనాభంచ పాదయోః
అచ్యుతంనాభిమధ్యేతు శిఖాదామోదరంతథా 18

హారిందక్షిణ బాహౌతు కృష్ణంతద్వామ భాగకే
ప్రణవేనసహా స్వాహేత్యేవంత్రిజ్జుహుయాత్క్రమాత్ 19

తదంతిర్ధ్యాత మేతస్మా దంగన్యాసంచ హోమకం
ఓంతత్సవితురంగుష్ఠం వరేణ్యంతర్జనీతథా 20

భర్గోదేవస్య మధ్యంచ ధీమహీతివ్యానామికాం
ధియోయోనః కనిష్టశ్చ కరిపృష్టః ప్రచోదయాత్ 21

తత్సవిద్హృదయంచైవ వరేణ్యంతు శిరస్యథ
భర్గోదేవశిఖాయైచధీమహీకవచాయహుం 22

ధియోయోనశ్చనేత్రంచ ప్రచోదయాత్తుహాస్త్రఫట్
స్వాహాప్రణవసంయుక్తం జుహుయాత్కల్పికోత్తమః 23

మూర్థ్నీశాన మంత్రేణ ముఖం తత్పురుషం తథా
అఘోరహృదయం చైవవామదేవం చగుహ్యకం 24

సద్యోజాతం పాదయుగం లలాటే అర్కమేవచ
ముఖేవిష్ణుంచ లక్ష్మీంచ బాహుయోశ్చంద్రమస్తథా 25

కుక్షిస్తానేగ్ని దైవత్యం మేఢ్రస్థానం యమంతథా
వరుణేదక్షిణేజానువాయుపూరుం ప్రతిష్టితం 26

విశ్వేదేవాశ్చపాదౌచత్రిమూర్తింశ్చాథ విన్యసేత్
ప్రణవేనసహాస్వాహాజుహుయాదాజ్య మేవచ 27

ఏతత్పర్యాయనామేన జుహుయాత్కల్పికోత్తమః
ఆపోస్పృశతి మంత్రేణ జలస్పర్శ సమాచరేత్ 28

పరమాచమనంచైవ సంకల్పంచ యథావిధి
జయాదిహోమంకృత్వాథపురుషసూక్తవిధానతః 29

షోడశైరుపచారైశ్చ అర్చయిత్వా పృథక్ పృథక్
తద్దేవతా పునః పూజాం కృత్వానంతర మేవతు 30
అగ్నినయ సుపథారాయే త్యగ్నేః ప్రదక్షిణం కురు
యజ్ఞేనయజ్ఞమంత్రేణ యథాస్థానం ప్రతిష్ఠయేత్ 31
ఇతి గాఙ్గేయప్రోక్తే అంగవైకల్య హోమం నామ
నవమాధ్యాయః

దశమాధ్యాయః
అక్షిమోచనమ్

యవనాదిమః శ్రద్ధాచ విఘ్నపసాదిమరీచిభిః
ద్వితీయకర్మశ్చైతద్ధి అక్షిమోచనముచ్యతే 1
యదుక్తం తద్ద్వితీయం తత్కర్మయేకాదశాత్మకం
జలాధివాసమపరంచాక్షిమోచన కర్మతు 2

శిష్యోవాచ—

తద్ద్వితీయమితిఖ్యాతం కారణం కిం పరంతప
కేన శాస్త్రప్రకారేణ చోక్తమేకాదశం త్వితి 3

గాఙ్గేయోవాచ —

అపానంచ సమానంచ ప్రాణోదానౌచ వ్యానకః
అపానంతు గుదస్థానే సమానో నాభిసంస్థితః 4
ప్రాణస్యతు హృదిస్థానం ఉదానం కంఠదేశకం
వ్యానస్సర్వశరీరేతు వ్యాప్యత్యేవ సదాపరం 5

బింబప్రారంభకాలాది బుద్బుదాది యథాక్రమం
సప్తమేమాసకేతస్య గుదోపానంతునిశ్చయం 6
అంకురార్పణకాలేతు సమానోనాభిదేశతః
అక్షిర్మోచనవేళాయాం హృదిప్రాణం ప్రవేశనం 7
దృఙ్మోచనోహ్యుదానంచ కంఠదేశేప్రతిష్ఠితం
కళావాహనసందర్భే వ్యానమావేశనంతథా 8
బింబాధారమపానంచ సమానాత్తేజమావహం
ప్రాణాచ్ఛ్వాసప్రవేశంచ ఉదానాద్జ్ఞానమావహం 9
వ్యానాచ్చేతనమాప్నోతి ఇత్యేతేప్రాణలక్షణం
తస్మాత్ప్రాణప్రవేశంచ పరంజలధివాసకం
శ్వాసబంధనమాత్రేణప్రాణాగచ్ఛంతితత్పరం
తద్బింబపరిహృత్యాథపునర్బింబం ప్రతిష్ఠయేత్ 11
అథతద్బింబమేవస్యాత్ గృహీత్వారిష్టసంభవం
కర్తాకారయితాచార్యశ్చార్భకోగ్రామయేవచ 12
యజమానాదినాశంచ కురుతే దేశనాశనం
తస్మాజ్జలాధివాసంచ పరంచైవాక్షిమోచనం 13
మయాచార్యస్తథైవాత్రి నయనోన్మీలనాత్పురా
కర్తవ్యం యజ్జలావాసం శ్వాసాదీనిన బంధయేత్ 14
యజమానోన్యథాచార్యః కర్తాగ్రామాది నాశనం
తథైవవిశ్వకర్మేణ పరిశివేన మహాత్మనా 15
జలాధివాసమపర మక్షిమోచనకర్మతు
శ్వాసబంధేనబేరస్య యత్ప్రాణోత్క్రమణంతదా 16

ఆచార్యశ్చార్చకోగ్రామోకర్తానాశంగమిష్యతి
ప్రభోన్నతో మహాద్రిక్షే అక్షిమోచనకర్మణః 17
పూర్వమేవజలావాసంకర్తవ్యం శుభదాయకం
తథాసనత్కుమారోపిఅక్షిమోచన కర్మతు 18
కుర్యాజ్జలాధివాసాంతే నోచేత్ప్రాణానురోధకం
ఇత్యేవం శిల్పశాస్త్రజ్ఞైర్బహుభిశ్చోక్తమేవహి 19
యథా శాస్త్ర క్రమేణైవ పూజయిత్వాసమంత్రకం
పృథక్ మంటపమేతస్య బింబస్యాంతికసుస్థలే 20
గోమయేనవిలిప్యాథ రంగవల్లీంవిరచ్యచ
హస్తమానంచతుష్కోణంమంటపంపరికల్పయేత్ 21
సద్యప్యాగ్నగణపూజార్థం వస్త్రంతద్భూతలేయథా
చతురశ్రం యథాకృత్వారంగవల్ల్యాం ప్రసారయేత్ 22
శాలీయం తండులం చైవ ద్రోణద్వయమథాపివ
తదర్ధంచైవనిక్షిప్య వస్త్రోపరిప్రసారితం 23
నవదర్భాంస్తు సంగృహ్య కుర్యాత్కూర్చం యథావిధి
శిల్పిచార్యస్తమాదాయసవ్య హస్తేనప్రాఙ్ముఖం 24
ఊర్ధ్వరేఖాశ్చ షట్కంచ తిర్యగ్రేఖాతథైవచ
పంచవింశతి కోష్ఠానాంసంలిఖేత్తండులోపరి 25
అంతర్మండల ప్రాగాది క్రమాదావాహయేదిమాన్
ప్రాచ్యాంతు సానగోనామ మనుంప్రాచీది శామితి 26
మంత్రేణావాహనం కృత్వాదక్షిణాదిశ మంత్రితః
యమరాట్కోష్ఠ మధ్యేతుమయనామ సనాతనం 27

ప్రతీచీదిశిమంత్రేణ ప్రత్యగ్భవ సుకోష్టకే
త్వష్ట్రనా మాహ భూనంచ ఉదీచీ మండలోపరి 28
ఉదీచీదిశమంత్రేణ శిల్పాఖ్యా పత్ని సంఋషిం
తదూర్ధ్వాదిశమంత్రేణమధ్యకోష్టేసుపర్ణకం 29
విశ్వజ్ఞాఖ్య మహర్షించ సమావాహ్యాంతతఃపరం
బహిర్మండల ప్రాగ్భాగే యింద్రంవో విశ్వమంత్రతః 30
ద్వారక్ష్యావాహయేద్దేవ యింద్రంపురుహూతమేవచ
అగ్నిందూతంచమంత్రేణ ఆగ్నేయే మండలోపరి 31
అగ్నించపావకంచైవ మావాహన మతఃపరం
యమాయసోమమంత్రేణ దక్షిణేచైవ మండలే 32
యమంచ ధర్మరాజంచ తమావాహ్య యథావిధి
మోషణఃపరమంత్రేణ నైరుత్యాం మండలోపరి 33
నిర్రుతించాసురంచైవ సమావాహ్య యథావిధి
ఇమమ్మేవరుణ మంత్రేణ ప్రతీచ్యాందిశికోష్టకే 34
వరుణావాహనంచైవ ప్రాచేతససహానుగం
తవవాయుశ్చ మంత్రేణ వాయుంవాయువ్యమండలే 35
ప్రభంజనయుతం దేవమావాహ్యతుతతఃపరం
సోమోధేనుశ్చ మంత్రేణ చోదజ్మండల మధ్యమే 36
అర్థపతింకుబేరంచ ఆవాహాన విధింతతః
తమీశానాంచ మంత్రేణ యీశమీశాన్య మండలే 37
త్ర్యంబకంచ సమావాహ్య తథోపరిక్రమాదిమాం
పితరంపితామహంచైవ పరేవరేణ మంత్రవిత్ 38

యీశాన్యేందిశోర్మధ్యేధాతారంచావహంకురు
ఇందాగ్నేయదిశోర్మధ్యే దక్షబ్రహ్మాణ మావహేత్ 39
వహ్నికృతాంతయోర్మధ్యేకశ్య పంచయథాక్రమం
యమకోణపయోర్మధ్యే పులస్త్యమితి నిశ్చితం 40
క్రవ్యాద్వరుణయోర్మధ్యే పులహంచ యథావిధి
అప్పతిర్వాయుమధ్యేతు తథావిశ్వావసుంతతః 41
సమీరకిన్నరాధీశమధ్యభాగే మరీచినం
కుబేరేశాన్యయోర్మధ్యే విశ్వకర్మాణమావహేత్ 42
అంతర్మండల భాగేషుసానగస్యమయస్య చ
మధ్యేపితామహంచైవ పిత్రమంత్రేణచావహేత్ 43
ఏతాంస్తునవసంఖ్యాకాన్నేవం సర్వాన్సమావహేత్
మధ్యేసనాతనం త్వష్టారిదంవిష్ణుబుచాతథా 44
విష్ణుమావాహనం కృత్వామధ్యేమహాభూనశిల్పినోః
క్షేత్రస్యపతిమంత్రేణ క్షేత్రపాలకమావహేత్ 45
పత్నిసానగయోర్మధ్యే వాస్తుపూరుష మంత్రతః
వాస్తుపూరుష మావాహ్య శిల్పాచార్యస్తతఃపరం 46
హస్తేనకూర్చమాదాయ అక్షతైస్సహ శిల్పిభిః
చతుర్వింశతి సంఖ్యాకతామ్రపాత్రాణి సంగ్రహేత్ 47
అథవామృణ్మయాన్యేవ నిక్షిపేన్మండలాంతరే
నిక్షిప్యైకంతుసౌవర్ణమథవాతామ్రమేవవా 48
సువర్ణస్సర్వభూతాత్మా తస్మాత్తత్కలశంపరం
చోన్నతంకారయిత్వాథ తస్మింస్త్వాపూరయేజ్జలం 49

తన్మధ్యేతు స్వర్ణసువర్ణప్రతిమాం విశేత్
పంచవింశతి దర్భేణ కృత్వాకూర్చం యథావిధి 50
ప్రతిమాంచతథాకూర్చంవిరాడ్వరుణమంత్రితః
కుంభమధ్యేతు నిక్షిప్య శుద్ధోదకమతఃపరం 51
సర్వకుంభేషుచాపూర్య వారుణాంకితమంత్రితః
సానగాదిమహర్షీణామావాహ్యర్ష్యాదిభిస్తతః 52
సాక్షతోదకమాగృహ్యబింబంప్రోక్ష్యయథావిధి
తద్యథాతత్ప్రవక్ష్యామిశ్రుణు తత్రద్విధాయకం 53
ఏకవింశతిదర్భేణ సూత్రంకృత్వాథ తేనతు
సూత్రామాణేతిమంత్రేణ సువర్ణకలశాగ్రకం 54
బింబనాభితలంబధ్వాతథా కూర్చంయథావిధి
కాంచనం సూత్రమేకంతుఝుషక్తైః పంచభిస్తథా 55
కాంచనంచపయః పూర్ణం రజితంచాజ్యమేవచ
తామ్రేణమధుసంయుక్తం పూరయేచ్ఛిల్పికారకః 56
పంచాంగుళ ప్రమాణేన శలాకం హేమనిర్మితం
రౌప్యమేకంశలాకంతు తామ్రంచాపియథావిధి 57
ఏకైకనిష్క-మాత్రంతు అథవాచతదర్ధకం
తత్తత్పాత్రేషునిక్షిప్య శిల్పాచార్యస్సుశీలవాన్ 58
సుదినేశుభనక్షత్రేసుముహూర్తేసులగ్నకే
తపోబలసమాయుక్తస్సదాచారోతిధార్మికః 59
కులీనోగుణసంపన్నో శిల్పశాస్త్రవిధానతః
శిల్పాచార్యః ప్రకుర్వీత ప్రథమం బింబకాకృతిం 60

తేనైవకృతశాలాయాం పూర్ణాహూతి విధింక్రమాత్
తదాచార్యేణకర్తవ్యం నేత్రోన్మీలనకర్మచ 61
తల్లక్షణంతు వక్ష్యేహం వేదఘోషసమావృతం
దశవిప్రైస్సమావృత్యాదశ్యాంతిః పూర్వకేనతు 62
సర్వవాద్యంచ నృత్యంచ సర్వాలంకారవాన్సుధీ
శ్శలాకాంతామ్రపాత్రేషు తర్జన్యాంగుష్ఠకేనతు 63
గృహీత్వామధుమంత్రేణ ప్రథమా రేఖాం ప్రథమంలిఖేత్
ద్వితీయాపక్ష్మరేఖాంచ పశ్చాదజితయాలిఖేత్ 64
శుక్రమస్యేతి మంత్రేణ శ్వేతతండుల మాలిఖేత్ ।
స్వర్ణదండం గృహీత్వాథ ఆప్యాయస్వేతి మంత్రితః 65
కృష్ణమండలకం లిఖ్యాతన్మధ్యే జ్యోతిమండలం
నవహస్తాయతం శుక్లంకార్పాసపటమావృతం 66
శిల్పినం సహబింబంచ ప్రచ్ఛాద్యపటమంతరే
ఉన్మీలనాత్పరంతస్య కృత్వాతత్పటబంధనం 67
అథయామం మహాచ్ఛిష్టంస్థిత్వా నేత్రోపరిస్తథా
అక్షతానిచనిక్షిప్యఉదకేనసకూర్చయా 68
పానగర్భిజలంకించిత్ ప్రోక్ష్యతాం శ్వేతమండలే
సనాతనోదకంప్రోక్ష్యేత్ కృష్ణమండలకోపరి 69
అహాభూనోదకంప్రోక్ష్య రక్తమండలకోపరి
ప్రత్నర్భికలశాపస్తుప్రోక్షయేజ్జ్యోతిమండలే 70
సాపర్ణకలశాపస్తు నేత్రోపరి సమంతతః
మన్వాదిపంచసూక్తైశ్చతత్తన్మండల ప్రోక్షయేత్ 71

తాంబూలం దక్షిణాం దద్యాద్విప్రాణాంచ తతఃపరం
దినం వార్థదినం వాపిధాన్యోపరివసేత్తథా 72
అథవాఘటికా చైవ శిల్పాచార్య మతేనతు
పఠేద్వ్యద్వ్యక్షరోమ్నపనిషదేకాదశావృత్తిం 73
తతోక్షతాని సంగృహ్య ప్రోక్షయేద్విగ్రహోపరి
అక్షిమోచనకర్త్రైవముక్తం సర్వార్థసమ్మతం 74
ఇతిగార్గేయప్రోక్తే అక్షిమోచనోనామదశమాధ్యాయః

ఏకాదశాధ్యాయః

— గర్భవివేశనమ్ —

గర్భగృహప్రవేశంచ యజమాన పురస్సరం
శిల్పాచార్యోర్చకైశ్చైవ బ్రాహ్మణైర్వేదపారగైః 1
ప్రవిశ్యాలయ మధ్యేతు చతురశ్రమ ఏవచ
షోడశాంగుళ మానంతు గర్తం సంకార యేత్తతః 2
ఆదౌవిఘ్నేశ్వరం పూజ్యపుణ్యాహంవాచయేత్తతః
నవీనవస్త్రమాసాద్య ద్రోణమాత్రికతండులే 3
వాస్తుపూజాం ప్రకుర్వీత శిల్పాచార్యోయథావిధి
గర్తేమధ్య భాగేతు శ్వేతతండుల చూర్ణకం 4
తన్మధ్యేష్టదళం లిఖ్యతన్మధ్యేప్రణవంలిఖేత్
తన్నామాక్షరయుక్తంచ షోడశైరుపచారకైః 5
పూజయిత్వాయథాన్యాయం తన్మధ్యే స్వర్ణపాత్రికం

అథనారాజితంతామ్రపాత్రే మధ్యేసువర్ణకం 6
పిత్రార్జితం వాయజమానస్య స్వార్జితం ధనమేవవా
అష్టోత్తరశతం నిష్కం వాయథాశక్తిమానతః 7
నవరత్నానినిక్షిప్య పూజయేత్పూర్వవత్పునః
ధూపదీపాదినైవేద్యం దద్యాత్తాంబూలదక్షిణాం 8

— పీఠస్థాపనప్రారంభః —

దృషదేవేష్టికైర్వాస్యాత్పూర్తించసుధాంతరైః
గర్భాగారస్యమధ్యేతు పీఠస్థానం విధీయతే 9
శివలింగాభిషేకంతు బ్రహ్మబిందుసదార్చనం
శివబ్రహ్మలయోర్యుక్తం బ్రహ్మస్థానంతదుచ్యతే 10
ఏవం దేవాలయస్యోక్తం కర్తవ్యం శాస్త్రవత్తతః
దేవాలయస్య గర్భంతు ద్విధాకృత్వాతతఃపరం 11
పూర్వభాగంవిసృజ్యాథ పశ్చిమార్ధంతతఃపరం
విభజ్యదశధాతత్ర ప్రథమాది తృతీయకే 12
పీఠస్థానంతు తన్మధ్యే విష్ణుస్థానమితీరితం
పీఠగర్తనకర్మైతత్ పూర్వోక్తంతు యథావిధి 13
పీఠమధ్యవిభేత్వాథ సూక్ష్మరంధ్రం ప్రకల్పయేత్
తత్సూక్ష్మబిలమధ్యేతురసం నిష్కత్రయం దిశేత్ 14

ఇతిగార్గేయప్రోక్తే గర్భవివేశనం పీఠస్థాపనం

... రత్నన్యాసం ప్రారంభః ...

తదూర్ధ్వబిలమధ్యేతు నవరత్నానినిక్షిపేత్
పూర్వేశుక్రగ్రహం వజ్రం ఓం, హాం, ధ్రాం మంత్రేణ

స్థాపయేత్ 15

ఆగ్నేయం మౌక్తికంచంద్రః ఓం సామిత్యాదిమంత్రతః
దక్షిణేవిద్రుమంభౌమో ఓం, క్రాం మంత్రేణనిక్షిపేత్ 16
రాహుర్నైఋతిగోమేధం ఓం, భ్రాం మంత్రేణనిక్షిపేత్
నీలంతుపశ్చిమేమందః ఓం, ష్రాం మంత్రేనిక్షిపేత్ 17
వైడూర్యమనిలే కేతుం ఓం, ప్రాం మంత్రేణపూర్వకం
పుష్యరాగముదగ్భాగే కౌం క్షుం మంత్రేణవిన్యసేత్ 18
మరకతం సౌమ్య-ఈశానే ఓం సాం మంత్రేణవిన్యసేత్
రవిర్మాణిక్య మధ్యేచ ఓం హ్రాం హ్రీం మితిసంలిఖేత్ 19
నవధాన్యాదినిక్షిప్య యథాపూర్వం సమంత్రకం
నవరత్నాన్యలభ్యాని సువర్ణశకలానివా 20
ప్రాగాదిందాద్రిది మంత్రైస్తానావహేత్శిల్పికోత్తమః
వినాగర్భాదిన్యాసస్తు సర్వంనిష్ఫల ముచ్యతే 21
సర్వశాంత్ర్యైక మర్థంయుత్సర్వతేజోవివర్ధనం
రత్నన్యాసం వినాచైవ నమూర్తిర్నచదేవతాః 22
యజమానయశోహాని సర్వదారిద్ర్య సంభవం
సర్వరోగప్రదత్వాచ్చపురంచాథ వినశ్యతే 23

ఇతిగార్గేయప్రోక్తేరత్నన్యాసోనామ ఏకాదశాధ్యాయః

ద్వాదశాధ్యాయః

— అష్టబంధనమ్ —

ఆలయస్యోత్తరే భాగేచతురస్రాంతథోన్నతాం

కాయమానాంసు శాలాంతు కారయిత్వాతదంతరే 1
గోమయేనతు సంలిప్య రంగవల్లీం ప్రకల్ప్య చ
శిల్పాచార్యస్తతః పశ్చాత్సంయుక్తశ్శిల్పికోత్తమైః 2
ప్రవిశ్యాత్రి విఘ్నేశం పూజయిత్వాతతఃపరం
కారయిత్వాథ చుల్లీంతు ఏకద్రోణ ప్రమాణకం 3
యవధాన్యంతునిక్షిప్య మృదంగం బ్రహ్మతాలతః
సవ్యభాగే హృషీకేశం వామే బ్రహ్మాణమావహేత్ 4
ధూపదీపాది నైవేద్యం తాంబూలాదికమాచరేత్
పూజయిత్వా యథాన్యాయం తత్పరం మురజాదికం 5
శిల్పానుమతసారేణ తాడనాదిక మాచరేత్
పశ్చాత్తద్ధాన్య మధ్యేతు తామ్రపాత్రం తదంతరే 6
త్వగ్నించనిక్షిపేత్తత్రతపాత్రముధృత్యసాగ్నికం
శ్యామాస్త్రీ తానులిప్తాచ నూత్నవస్త్రాదిభిర్యుతా 7
సర్వాలంకార భూషాఢ్యా వేశ్యాస్సమ్యగ్యనోదినీ
ధాన్యోపరిస్థితంత్వాగ్ని పాత్రమాదాయభామినీ 8
వాద్యఘోషసమాయుక్తా త్వాలయస్య ప్రదక్షిణం
కాయమానం ప్రవేశ్యాథ తండులాగ్రేప్రతిష్టయేత్ 9
తదగ్నింప్రోక్ష్యసంగృహ్య శిల్పాచార్యస్తతఃపరం 10
అగ్నిరగ్నించమంత్రేణ చుల్ల్యామగ్నిం ప్రతిష్టయేత్
జ్వాలాంకృత్వా తతః పశ్చాద్ధ్యానంచైవ యథావిధి
ద్విశీర్షంచద్వివక్త్రంచ షణ్ణేత్రంచద్వినాశికం 11
చతుశ్శృంగం మహాప్రాజ్ఞంసప్తజిహ్వాన్వితం విభుం

జటావల్కల సంయుక్తం హస్తనాస్త్రైస్త్వలంకృతం 12
చోపవీత సమాయుక్తం రక్తవస్త్రోత్తరీయకం
ప్రోక్షణీంస్రుక్స్రువాశక్తింతథోమరం తసజనంచవై 13
ఘృతపాత్రం ధరం దేవం యజ్ఞేశంతంసమాహ్వయాం
తామ్రపాత్రింతు తచ్ఛుల్యాం నిక్షిప్యానంతరం విదుః 14
తస్మిన్మధ్యే తిలతైలంచ మధూచ్ఛిష్టంచ లాక్షకం
వాలుకంగుగ్గిలంచైవ క్రిముకం మహిసాక్షికం 15
చూర్ణీకృతంతునిక్షిప్య పక్వంచైవ యథావిధి
చందనస్యచ చూర్ణంచ శర్కరేణతుమిశ్రితం 16
యూలంచకుసు మంచైవం జాపత్రి జాఫలంతథా
కాశ్మీరజన్మసం మిశ్రం లవంగం పాచయేద్యథా 17
పంచాదశంచ బంధంచ సర్వకాల దృఢీకృతం
తతో ధాన్యస్థితంబింబముద్ధృత్యతుతదంతరే 18
నవీనకుంభమాపూర్య శుద్ధోదకసమంచితం
శిల్పాగారబహిర్దేశే ప్రాఙ్ముఖస్తత బింబకం 19
ఇవమ్మేవరుణే నాథపురుషసూక్తవిధానతః
త్వభిషిచ్యతుతంబేరం నవవస్త్రంతుధారయేత్ 20
తిలకంతులలాటేచ నిక్షిప్యాలంకృతంతతః
సర్వవాద్య ప్రఘోషైశ్చస్వస్తివాచనకైస్సహ 21
నృత్యగీతాది సంయుక్తః ధర్మకర్తాచశిల్పినః
యానంబ్రహ్మరథేనైవ ఉత్తిష్టబ్రహ్మణస్పతే 22
ఇతిమంత్రిసముచ్చార్య ఆతపత్రాదిభిర్యుతం

ప్రదక్షిణం ప్రకుర్వీత ఆలయస్య క్రమాత్పరం 23
గార్భాగారం ప్రవిశ్యాథ తత్రద్విజాతకైర్యుతం
పీఠగర్భసమధ్యేతు యంత్రం సౌవర్ణకంన్యసేత్ 24
యద్విశ్వకర్మసూక్తేన పఠిత్వాథ త్రియావృతిం
తతోర్ధ్వేవిగ్రహాన్స్థాప్య శిల్పాచార్యపరంతపః 25
పంచాదశాఖ్యబంధంచ తత్రాచరేత్తుయథావిధి

ఇతిగార్గేయప్రోక్తే అష్టబంధనోనామ

— అథకలశప్రతిష్ఠవిధి —

గర్భాగార విమానాగ్రస్థానే కర్త్రాసమన్వితం 26
కనదీపద్వయేనైవ శిల్పాచార్యశ్శుచిః పరం
సువర్ణకలశం త్వాథపంచ వింశతి దర్భకైః 27
కృతకూర్చాంతుతన్మధ్యే తన్మాలాగ్రప్రమాణకం
ధృవం తే రాజమంత్రేణ బధ్నీయాత్పంచభిస్తథా 28
విఘ్నేశం పూజయిత్వాథ పుణ్యాహంవాచయేత్తతః
పంచామృతైశ్చసంస్నాప్య వాద్యఘోషపురస్సరైః 29
వాస్తుమంటపమాసాద్య వాస్తుపూజాంయథావిధి
కృత్వాకలశకర్తారం శిల్పినం వస్త్రభూషణై 30
స్తోషయిత్వాయథాశాస్త్రంపూజయేద్విధినాపరం
షోడశైరుపచారైశ్చ సంపూజ్య కలశంతతః 31
యంత్రం సౌవర్ణకంచైవ తత్రద్విజాతకైర్యుతం
శిల్పిచార్యంచసంపూజ్యతతోమంగళవాద్యకైః 32
స్వస్తివాచనవిప్రైశ్చ విశ్వకర్మాదిశాంపతి

స్నానః పశ్చాంస్తు మంత్రేణ స్థాపయేత్స్థూపికోపరి 33
స్థాపనానంతరం తస్య శిఖరస్యతు ప్రోక్షణం
వాస్తుమంటప మధ్యేయత్కలశోదక మేవతు 34
పురుషసూక్తవిధానేన బ్రహ్మసంప్రోక్షయేత్పరం
సర్వేషాం బ్రాహ్మణానాంచ దత్వాతాంబూల దక్షిణాం
తదాశిషంగృహీత్వాథ యజమానీతతః పరం
నమస్కృత్యైవ రుష్యాథ శిల్పాచార్యపురస్సరః 36
ఇతిగార్గేయప్రోక్తేశిఖర ప్రతిష్ఠాపనోనామ

— ధ్వ జ ప్ర తి ష్ఠ వి ధి —

ధ్వజదండంతు బేరస్యాగ్రే సంస్థాపయేత్క్రమాత్
చతురగ్రమధ్యేతు రత్నన్యాసాదికంయథా 37
కలశస్యయథాప్రోక్తం కుర్యాత్తత్సర్వమాదితః
బేరస్యశిఖరస్యాపి ధ్వజదండస్యవాతథా 38
ఏతత్కర్మత్రయం సర్వంప కేనైవతు కారయేత్
యజమానస్తథా శిల్పాచార్యో బ్రహ్మప్రవిశ్యతు 39
గర్భాగారంతతః కోపినవసేత్తత్రమందిరే
యిష్టికాచూర్ణ సంయుక్తం సింధూరంచాపిమిశ్రితం 40
బింబంచ బంధనంకుర్యాత్ శిల్పాచార్యస్తతః పరం
పంచసూత్రప్రలంబాది కర్మాంతే దృష్టినిర్ణయం 41
అధోదృష్టిస్తుశిల్పార్యం నాసాగ్రేత్వర్చకంతథా
పార్శ్వేచబంధుమిత్రాదిచోర్ధ్వ దృష్టిస్తురాష్ట్రకం 42
కరోతినాశనం తస్మాత్ సమదృష్టిః ఫలప్రదా

పవమాన మహాశాంతిః పురుషసూక్తేన శిల్పినా 43
న్యాసం నారాయణం సూక్తం కలావాహనమాదిషు
శిల్పానుమతసారేణ కుర్యాచ్ఛుభమనిందితం 44

ఇతి గార్గేయప్రోక్తే అష్టబంధన, శిఖరప్రతిష్ట, ధ్వజ ప్రతిష్ట
నామా ద్వాదశాధ్యాయః

త్రయోదశాధ్యాయః

... దృక్ స్థాపనం ...

అథాతత్సంప్రవక్ష్యామి దృగ్గోచరవినిర్ణయం
విధానంతత్రి కర్తవ్యం సావధానేనత్వంశ్రుణు 1
గర్భగృహేదేవపురోగ్రభాగే నవీనవస్త్రంప్రసరంతితజ్ఞాః
ద్రోణంతదర్ధంత్వథవాతదర్ధం శాలీయకంతండులమాదిశేచ్చ
తామ్రాణిపాత్రాణితథానిపంచ నిక్షిప్యపాత్రిం

సహాపల్లవేన
తదూర్ధ్వభాగేసహనారికేళం పాత్రింతరేపంచసురూపరుక్మం
నిష్కంనిష్కార్ధకంచైవ హాటకప్రతిమాదిషు
ప్రాచ్యాంతుసానగర్భిస్తు దక్షిణాయాంసనాతనః 4
పశ్చిమ్యాంమహాభూనస్తు ఉదీచ్యాంప్రత్నసస్తథా
మధ్యేసువర్ణకశ్చైవ తేబ్రహ్మణఇతిస్మృతాః 5
తామ్రపాత్రమలబ్ధంచేత్ మృణ్మయానిచయాని వై
మధ్యపాత్రంతు తామ్రంచ నిక్షిపేద్యత్నతః పరం 6

మధ్యపాత్రేతుగోక్షీరం శేషపాత్రేషు చోదకం
ప్రాచీదిశేతిమంత్రేణ ప్రాచ్యాంసానగమావహేత్ 7
దక్షిణాదిశిమంత్రేణ యామ్యాయాహ్వానితు సనాతనః
ప్రతీచ్యాందిశిమంత్రేణ చాహాభూవంతు తద్దిశి 8
ఉదీచీదిశిమంత్రేణ పత్నసంచోత్తరేదిశి
ఊర్ధ్వాదిశేతిమంత్రేణ సువర్ణంమధ్యఆవహేత్ 9
పూజాయిత్వాయథాశాస్త్రం ధూపదీపాదికంతథా
నైవేద్యం చైవతాంబూలం మంత్రపుష్పాదికం క్రమాత్
తతఃపరంతథాప్రోక్తం దృక్స్థాపనవిధింయథా
హాటకం రౌప్యతామ్రంచ ఝషకానియథావిధి 11
నిష్కంనిష్కార్థకంవాస్యాత్ శలాకాంకారయేత్తతః
సువర్ణారాజతాతాంమ్రా శలాకాస్తుత్రిధామతా 12
సువర్ణఝష కేస్వర్ణాం రౌప్యంరౌప్యశలాకయా
తాంమ్రేతాంమ్రశలాకాంచ నిక్షిప్యానంతరంవిదుః 13
స్వర్ణపాత్రేతుగోక్షీరం రౌప్యేత్వాజ్యంచపూరయేత్
తామ్రేపుష్పరసంచైవ పుష్పాక్షత సమన్వితం 14
సూర్యచంద్రాగ్నిబింబాశ్చ కుర్యాత్స్వర్ణేనయత్నతః
మధుమధ్యేరవిర్బింబం పయఃపాత్రేతుచంద్రమాః 15
అగ్నిబింబంతథాజ్యేషు నిక్షిపేచ్ఛిల్పికోత్తమః
చంద్రసూర్యాగ్నిబీజాని పాత్రేషువిలిఖేత్క్రమాత్ 16
యజమానశ్చార్చకశ్చ గచ్ఛతాంబహిరంగణే
నూత్నంపటం ప్రసార్యాథ గర్భద్వారాంతరంతథా 17

మన్వాదిపంచసూత్రైశ్చ ప్రోక్ష్యతాంపాత్రబింబకే
ముక్తాచూర్ణంఖంజనంచ గైరికారసమేవచ 18
త్రిషుపాత్రేషుసంమిశ్ర్య పీఠాగ్రేతువినిక్షిపేత్
నేత్రోపరిమధూచ్ఛిష్టం గృహీత్వాశిల్పికోత్తమః 19
నవదీపంచవిక్షిప్య ఉద్దీప్యమంత్రపూర్వకం
తామ్రలోహశలాకాంతు గృహీత్వాంగుష్టతర్జనైః 20
సూర్యశ్చమంత్రపూర్వేణ జ్యోతిర్మండలమాలిఖేత్
తతఃపరంరౌప్యదండం గృహీత్వాంగుష్టమధ్యగైః 21
అగ్నిశ్చమంత్రపూర్వేణ వృత్తంయత్కృష్ణమండలం
తతస్స్వర్ణశలాకాయాః కనిష్టాంగుష్టతశ్శుచిః 22
ఆసత్యేనేతి మంత్రేణ శ్వేతమండలమాలిఖేత్
మధువాతాయమంత్రేణ ఓం, భం, చేతిచబీజకం 23
దక్షిణాక్షిచరేఖాంతాం లిఖిత్వామధుగైరికైః
ఘృతంమిమిక్షిమంత్రేణ ఓం, రం, చేతిచబీజకం 24
మధ్యరేఖాంవిలిఖ్యాథ ఆప్యాయస్వేతిమంత్రితః
వామరేఖాంచ సంలిఖ్యశిల్పాచార్యఃపరంతపః 25
చక్షుర్నిర్మితమంత్రేణ కోటిసూర్యప్రకాశకం
రక్తంశ్వేతంచకృష్ణంచ జ్యోతిర్మండలమేవచ 26
రక్తంబ్రహ్మశ్వేతమీశం కృష్ణంవిష్ణుస్తథైవచ
జ్యోతిస్సూర్యస్తథాప్రోక్తం మండలంవహ్నిరేవచ 27
పంచబ్రహ్మసమాయుక్తం నేత్రమేవంప్రకీర్తితం
భానురగ్నిర్హరిశ్చంద్రోలోకేశఃపంచమూర్తయః 28

చక్షుఃపతిత్వమేతేషాం తేన శ్వేదీయుతాంశుభం
శిల్పాచార్యఃపరం త్వేవం సంప్రార్ధ్యాధికభక్తితః 29
ద్విభాగంరక్తవర్ణంస్యా త్శ్వేతమండలషోడశం
చాతుర్భాగం కృష్ణవర్ణం భాగమేకంరవిస్తథా 30
జ్యోతిర్భాగంత్వేకమేవచతుర్వింశతి భాగకం
రక్తమండలహీనేన బింబస్యాదుఃఖభాజనం 31
శ్వేతహీనంకర్తృనాశం కృష్ణహీనంతథాపురీ
జ్యోతిర్మండలహీనస్య దగ్నినాదహ్యతేపురీ 32
విదృష్టిరర్థనాశ హాంతి యజమానస్యవాతథా
ఊర్ధ్వదృష్టిస్తథాసర్వం రాజారాష్ట్రంచనాశయేత్ 33
అథోదృష్టిర్లోకపీడా దుర్భిక్షంభవతిధృవం
పార్శ్వభయంచదృష్టిస్యాత్ యజమానస్యబంధుభిః 34
నాసాగ్రదృష్టివర్తిత్వాత్ స్థాననాశంధనక్షయం
ఏతాదృశానిచిహ్నాని అకస్మాల్లభ్యతేయది 35
తద్బింబంపరిహార్తవ్యం పునర్బింబం ప్రతిష్టయేత్
అథతద్బింబస్వీకారం భవిష్యతి యధిక్రమాత్ 36
రాజారాష్ట్రంవినాశంచ కర్తాచార్యస్తథార్చకః
సమదృష్టింయుతంబింబం శాంతమూర్తించవిన్యసేత్ 37
యజమానసహాశిల్పీ అర్చకోపరివారకాః
రాజారాష్ట్రంచసర్వేషాం ధనధాన్యసుఖాదికం 38
జ్యోతిర్నిర్మాణకోశిల్పీ బింబస్యగురురిష్యతే
జ్యోతిర్మండలమాలిఖ్య శిల్పాచార్యోమహాతపాః 39

బింబస్యదక్షిణేకర్ణే ఓంకారాష్టోత్తరంశతం
ఉపదేశగురుశ్శిల్పీసహవగురుర్దైవతం 40
దృష్టినిర్మాణకాత్పూర్వం బింబం యత్పరిమాణకం
తత్ప్రమాణం తండులానాం రాశింకుర్యాద్యథావిధి 41
తదూర్ధ్వభాగేసద్ధ్వారో రాజ్యదీపంవినిక్షిపేత్
తదగ్రభాగేధాన్యాంచ రాస్యాంచైవ యథావిధి 42
తత్పరంచాన్నరాశించ తద్వాతుః-కుయథావిధి
ఏతేరాశిత్రియంప్రోక్తం యావద్బింబపరిమాణకం 43
మధ్యమంకంఠమాత్రంతు అథవావక్షమేవచ
ఏతత్సిద్ధకృతంచైవ పరముత్సృజ్యతత్పటం 44
ప్రథమంతండులందృష్ట్వా ధాన్యరాశింపరంతథా
పర్యాయేత్యోదనంచైవ పశ్యేద్ధేనుంసవత్సకాం 45
గార్ధేముభవ్యమంత్రేణ దర్శయేద్దేవసన్నిధౌ
అంగహీనాంజరాయుక్తాం తథాతద్వత్సవర్జితాం 46
పూర్వందత్తాంతదాధేనుం దూరతఃపరివర్జయేత్
యాంపూర్వదత్తాయదివత్సగూన్యా అగ్నిప్రయుక్తాయ 47
ఉదృష్టిధేనుః
రాజ్ఞామరిష్టంచహిశిల్ప్యారిష్టంనసంశయంచేతిమహర్షిణోక్తం
నీరాజనం తతఃపశ్చాత్ అన్నశాంతిం సమాచరేత్ 48
అస్మిన్గ్రామేతథాదేశే వృద్ధ్యర్థమాలయాదికం
ధారాగ్రహితానికుర్యాచ్ఛిల్పాచార్యస్సుధీవరః 49
బింబాదారభ్య గ్రామాంతం ఏతేదృష్టిర్నివర్తయేత్

పరిధమంశిల్పికాచార్యో సమసన్ప్రాత్వాయథావిధి
తత్పరం వేదపారశ్చసర్వశాస్త్ర సమన్వితః
శ్రోత్రియాః పంచవిప్రాశ్చ దర్శనీయాద్విలీయకం
పవమానంచ దశ్యాంతిం ఋగ్యజుర్వేదసామకం
అధర్వణంచ ప్రణవం ప్రత్యేకంతు పఠన్తుతే 52
ఏతేవై బ్రాహ్మణాఃపంచ నవవస్త్రాది భిర్యుతాః
తాంబూలదక్షిణాదీని పూజాంకుర్యుర్యథావిధి 53
తత్పరంయజమానస్య అర్చకస్యసహానుగః
దర్శయేత్తు మహాదేవం సర్వకామ్యార్థసిద్ధిదం 54
సర్వేషాందర్శనంచైవ శిల్పాచార్యస్తతః పరం
క్షీరాక్షతైస్సహాచైవం దత్తంకుర్యాద్యథావిధి 55
బింబస్య దక్షిణేహస్తం గృహీత్వా శిల్పికోత్తమః
యజమానస్యహస్తేతు స్థాప్యబింబంవిసర్జయేత్ 56
దత్తంబింబంభవాధీనం పూజానైవేద్యముత్సవః
కర్తవ్యం భవతామేవ జాగరూకతయాసదా 57
ఏతచ్ఛ్లోకంచప్రోచ్చార్య శిల్పాచార్యోమహాతపాః
యజమానస్సతద్దేవ మర్చకాధీనకంకురు 58
నవీనవస్త్రాభరణం దీయ్యతామితివాచయేత్
తత్పరంతుసుఖాసీనఃసర్వైశ్చశిల్పిభిస్సహ 59
శిల్పాచార్యస్తదాదాతు కుర్యాదాశిషముత్తమాం
తతస్తుబ్రాహ్మణాస్సర్వే ఆశీర్వాదంతథైవచ 60
తదాశిషంతు సంగృహ్య ధర్మకర్తాసుబుద్ధిమాన్

52 గ్రామ భూక్షేత్ర వేశ్మాది గజవాజిరథాదయః 61
కాశ్మీరకంబళాదీని ముక్తాహారాదికంతథా
కర్ణకుండలకేయూర మకుటాదికముత్తమం 62
దీయతాం యజమానేతు శిల్పాచార్యాయభక్తితః
పూజయిత్వాయథాన్యాయంసదాసంతుష్టభోజనైః 63
ససంతుష్టోయదిర్దేహో సంతుష్టోవరదోభవేత్
దైవసంతుష్టమాత్రేణ యజమానసుఖాన్వితః 64
పుత్రపౌత్రాదిభిర్యుక్త స్సర్వసంపద్ధరోభవేత్
అంకురార్పణమారభ్య యావత్సంభారముత్తమం 65
శిల్పాచార్యస్య స్వాధీనం కర్తవ్యమంటపాదికం
తతఃపరం బ్రాహ్మణానాం ఋత్విక్పండిత బ్రాహ్మణాః 66
వస్త్రాలంకారభూషాది నానాద్రవ్యైస్తుతోషయేత్
అన్నదానేన సర్వాంస్తుతోషయిత్వాతి భక్తితః 67
అథవాబ్రాహ్మణానాంవా భోజనం దేయముత్తమం
దృష్టిశాంత్యర్థ మేవేదం బ్రాహ్మణానాంతుభోజనం 68
యదిహీనంభవేత్తస్య గ్రామారిష్టంభవిష్యతి
సర్వలోపాన్నిహంత్యస్మాదన్నదానంసమాచరేత్ 69
ససర్వఫలమాప్నోతి గార్గేయవచనంయథా
ఏతత్సర్వంమహాప్రాజ్ఞో ధర్మకర్తావిచక్షణః 70
కారయేత్సుసమృద్ధస్సన్ శిల్పాచార్యమతానుగః
ఏవంయఃకురుతేప్రాత్ర సర్వకామాన్సమశ్నుతే 71

ఇతిగార్గేయప్రోక్తేదృక్ స్థాపనోనామ త్రయోదశాధ్యాయః

చతుర్థశాధ్యాయః

— జీర్ణాలయప్రకరణమ్ —

గార్గేయఉవాచ—

శ్లో॥ జీర్ణాలయపునస్సృష్టౌ వాస్తుపూజాంయథావిధి
పుణ్యాహవాచనం కృత్వా ఆలయాగ్రే చ ప్రోక్షయేత్ 1
ఆలయాగ్రేచసంప్రోక్ష్య కుర్యాచ్ఛిల్పీస్వహస్తవా
కూష్మాండంచ హరిద్రాన్నం నారికేళఫలాదికం 2
యేభూతాపరిచరంతీతి అష్టదిక్షుబలింహరేత్
శివవిష్ణ్వాదిదేవాంస్తు ఆలయారంభఆవహేత్ 3

శిష్యఉవాచ—

నదీప్రవాహతోయైస్తు చేద్బింబోత్పాటనంవిభో
తత్పరంకిన్నుకర్తవ్యం గార్గేయపురుషోత్తమ 4

గార్గేయఉవాచ...

నదీనాంచనదానాంచ జలోత్పతనసంభవే
తత్కళాయానివృత్తత్వాత్ మృతబేరంయథాభువి 5
తస్మాజ్జీవంపునఃప్రాప్తుం కర్తవ్యాతస్యసంస్కృతిః
యథాశాస్త్రం యథాన్యాయం సంస్కారాస్తస్యషోడశ 6
కర్తవ్యాశ్చవినాలోపం అక్షిమోచనకర్మతు
పశ్చాత్కళావహాంచైవకుర్యాచ్ఛిల్పీసమంతకం 7
దృక్కర్మహీనస్సకళావహాంచయథాంధకాజీవమనువ్రజంతి
తథాప్రవాహేపతితస్యతస్య జీవోభవేద్దృష్టివిమోచనేన 8

52

తస్మాదక్షికృతంకర్మపరః [illegible]రఉచ్యతే
కుర్యాద్బింబం సుప్రతిష్ఠం [illegible]దాకర్తృ వినాశనం 9
వాహనాద్బింబపతనం ధర[illegible]స్తుస్త్వనిష్టకృత్
శాంతిశ్చ వాస్తుపూజా చ [illegible]సనంచకళావహః 10
దృక్కర్మచేతి వంచైతే కర్త[illegible]వ్యశిల్పినాతథా
జీర్ణాలయపునస్స్రష్టా కళా[illegible]వాహనమాచరేత్ 11
ఘటేవాకలశేవాపి శిల్పీ [illegible]స్త్రవిధానతః
పశ్చాద్బింబంసముత్పాట[illegible]క్షిపేత్సలిలేపివా 12
శిరస్థాపశ్చవిజ్ఞేయో గర[illegible]గారంగళస్తథా
జఠరంమంటపంచైవ గోపు[illegible]పాదపవచ 13
పార్శ్వాకాగోజానుజంఘేచ [illegible]జేజీవంవినిర్దిశేత్
ధ్వజేజీర్ణేనూతనంచ కుర[illegible]చ్ఛిల్పానుసమ్మతం 14
యథానూతనబింబాది కల[illegible]షోడశకర్మభిః
స్థాపేభిన్నే పునః పార్శ్వ [illegible]తరాళేతథైవచ 15
మంటపేగోపురేవాపి నవ [illegible]సంస్థాపయేత్పునః
యద్బింబంస్థాపితంపూర్వం [illegible]ద్బింబంపునరుద్ధరేత్ 16
అంకురార్పణమారభ్య హ[illegible]మోక్షాన్నేత్రయోస్తథా
అష్టబంధనదృక్కర్మ కు[illegible]ర్యాచ్చోడశకర్మభిః 17
ఘటేవాకలశేతిష్ఠ త్కళాన్యాసంతతః పరం
ఘటాభిషేకః కర్తవ్యః విధివత్పూజయేత్తతః 18
యాన్యుక్తానిచకర్మాణి తేష్వేకంయదిలుంపతి
తతత్కళావిహీనస్స్యాత్ శిల్పినోఽమంగళంభవేత్ 19

రాజ్ఞో రాష్ట్రస్య సర్వేషాం గ్రామే కర్తుశ్చ నాశకృత్

... అష్టకర్మల విధి ...

ప్రథమం త్వాలయాకర్షః శంకోస్సుస్థాపనంతతః ౨౦
తృతీయఫలకం చైవ ద్వారం చైవ చతుర్థకం
పంచమం సోమసూత్రం చ షష్ఠం బ్రహ్మకపాలకం ౨౧
విమానం సప్తమం చైవ అష్టమం స్థూపధారణం
ఏతాని చాష్టకర్మాణి కుర్యాచ్ఛిల్పి విధానతః ౨౨
రత్నన్యాసాదికం కుర్యాత్ ప్రతికర్మ సమాదృతః
క్వచిత్కర్మణి లుప్తేతు వాస్తుపూజా విధానతః 23
వినా వాస్తోష్పతేః పూజాం కర్తారో యేఽష్టకర్మభిః
అర్చకాచార్యకర్తారః వినశ్యేయుస్తతః పరం 24
తస్మాత్సర్వప్రయత్నేన వాస్తుపూజాసు కర్మసు
కృతేషు విధివద్యత్ర సర్వసంపత్సుఖాప్త్యై 25

— కళాన్యాసః —

ఆదౌ చ శిల్పమాతారం విశ్వకర్మాణమావహేత్
షోడశైరుపచారైశ్చ పూజయిత్వా యథావిధి 26
తంతుం తన్వేతి మంత్రేణ శుద్ధాత్మా శిల్పిసత్తమః
బింబనాభితలే సూత్రం కుంభకంఠే చ బంధయేత్ 27
అఘోర ఇతి మంత్రేణ ప్రతీచీముఖమావహేత్
కకారాది క్షకారాంతం అత్ర దక్షరముచ్చరేత్ 28
సృష్టిర్బుద్ధిస్స్మృతిర్మేధా కీర్తిర్లక్ష్మీర్ధృతిస్థితిః
స్థిరా సిద్ధిరితి ప్రోక్తా కళాధాతుస్సమావహేత్ 29

52

వామదేవేతిమంత్రేణ దక్షిణాముఖమావహేత్
టకారాదిపకారాంతం తత్తదక్షరముచ్చరేత్ 30
జరాచపాలినీశాంతిరీశ్వరీరతికామికే
వరదాహ్లాదినీప్రీతి ర్దీర్ఘావిష్ణుకళాదశ 31
సద్యోజాతేతిమంత్రేణ ప్రాచివక్త్రంసమావహేత్
పకారాదిశకారాంతం తత్తదక్షరముచ్చరేత్ 32
తీక్ష్ణారాద్రీభయానిద్రాతంద్రీక్షుత్క్రోధినీక్రియా
ఉద్గారీచైవవిశ్వాచ రౌద్రీదశకళాస్తతః 33
తత్పురుషేతిమంత్రేణ ఉదీచీముఖమావహేత్
షకారాదిళకారాంతం తత్తదక్షరముచ్చరేత్ 34
పీతాశ్వేతాగుణాసీలా చతస్రార్ద్రజాఃకళాః
ఈశానమితిమంత్రేణ ఊర్ధ్వవక్త్రంసమావహేత్ 35
అకారాదివిసర్గాంతం తత్తదక్షరముచ్చరేత్
నివృత్తిశ్చప్రతిష్ఠాచ విద్యాశాంతిస్తథైవచ 36
శాంత్యతీతాపరాచైవ రేచికామోచికాకళా
సూక్ష్మాసూక్ష్మామృతాజ్ఞానా మృతాచాప్యాయినీతథా
వ్యాపినీకమలావ్యోమ్నా కళాభానోస్సమావహేత్
ఉదుత్యమితిమంత్రేణ సూర్యమండలమావహేత్ 38
తపినీతాపినీధూమ్రా మరీచీజ్వాలినీరుచిః
సుషుమ్నాభోగదావిశ్వా బోధినీదారుణీక్షమా 39
నేత్రోపరిసమాయుక్తా కళాశ్చావాహయేత్తతః
ఆప్యాయస్వేతిమంత్రేణ చంద్రమండలమావహేత్ 40

అమృతా మానదా పూషా తుష్టిః పుష్టీ రతిర్ధృతిః
శశినీ చంద్రికా కాంతిర్జ్యోత్స్నా శ్రీః ప్రీతిరంగదా 41
పూర్ణా పూర్ణామృతా చేతి కలాం నేత్రే సమావహేత్
అగ్నిమీళేతి మంత్రేణ అగ్నిమండలమావహేత్ 42
ధూమార్చిరుష్ణా జ్వలినీ జ్వాలినీ విస్ఫులింగినీ
సుశ్రీః సురూపా కపిలా హవ్యకవ్యవహా దశ 43
తతః కుంభమర్చకో భక్త్యా నిత్యారాధనమాచరేత్
నిర్జీవబింబముత్పాట్య వాసయేత్తన్నదీజలే 44
పునర్బింబం ప్రతిష్ఠాప్య తత్కళావాహనం చరేత్
పరిభోన్నతి ఋషిప్రోక్తం కళాన్యాసో యథావిధి 45

ఇతి గార్గేయప్రోక్తే జీర్ణాలయకళాన్యాసాదివిధిర్నామ
చతుర్దశాధ్యాయః

పంచదశాధ్యాయః

... శంకుస్థాపనవిధి ...

శిష్య ఉవాచ—

హే స్వామిన్ కిన్ను కర్తవ్యం దయయా వద మే ప్రభో

గార్గేయ ఉవాచ—

దేవాలయస్య మధ్యే తు శంకుస్థాపనముత్తమం 1
అథాతస్సంప్రవక్ష్యామి శంకులక్షణసంయుతం
విధానం తత్ర కర్తవ్యం సావధానతయా శృణు 2
బ్రాహ్మణస్య తు తచ్ఛంకుః చతుర్వింశతిరంగుళాః

52

వింశతిఃక్షత్రియాణాంచ ఊరుజానాంచషోడశ 3
శూద్రస్యద్వాదశప్రోక్తాః బ్రాహ్మణం శ్వేతచందనం
క్షాత్రేరక్తచందనంస్యాత్ వైశ్యానాంఖాదిరంతథా
శూద్రాణాంసాలజాతశ్చ సర్వేషాంఖదిరశ్శిలా
మానవాంగుళమానేన ద్వాదశాంగుళముత్తమం 5
కుర్యాత్తచ్ఛంకుత్రేభాగే త్రిమూర్త్యాత్మస్వరూపకం
మూలభాగశ్చతుష్కోణం మధ్యమస్త్వష్టకోణకః 6
ఊర్ధ్వభాగోవర్తులశ్చ మయప్రోక్తవిధానతః
శిలాలయేశిలాశంకుంఇష్టికంశంకుఇష్టికే 7
దారుస్తంభేదారుశంకుం స్థాపయేచ్ఛుభదాయకం
ఆదౌగణపతేః పూజాతతఃపుణ్యాహవాచనం 8
కర్తాసశిల్పిశుచిమార్గే ఋత్విజోపరిచారకః
దీక్షాకంకణవస్త్రాణి ధారయేచ్ఛుభదానివై 9
మంటపారాధనస్యాహం వక్ష్యామిలఘునఃశ్రుణు
చతుష్కోణంచపీఠేతు హరిద్రాదీన్యలంకృతః 10
నూతనంవస్త్రమాసార్య తండులాఢకపంచకం
చతురశ్రసమంకుర్యాత్ హస్తమాత్రప్రమాణకం 11
పూర్వాగ్రేణతుషడ్రేఖా ఉత్తరాగ్రేంలిఖేత్తథా
పంచవింశతికోష్ఠేషు నాగవల్లీదళానిచ 12
పూగీఫలైశ్చమధ్యేతు వాస్తుకుంభంవినిక్షిపేత్
నవీనవస్త్రమావేష్ట్య గంధపుష్పైరలంకృతం 13
కూర్చకుంభంప్రతిష్ఠాప్య నారికేళంచనిక్షిపేత్

రత్నసింహాసనాసీనః శుద్ధస్ఫటిక సన్నిభః 14
సూర్యేందులోచనశ్శ్రీమాన్ హస్తద్వయేన భూషితః
పీయూషకలశంవామే దక్షిణేచాక్షమాలికాం 15
బిభ్రత్సముశిరోగ్రీవ కాయోవాస్తోష్పతిః ప్రభుః
పృథివ్యాంలోకరక్షార్థం తపఃకుర్వన్విరాజతే 16
ప్రతిమాంతస్య సౌవర్ణాం కృత్వాతాంస్థాపయేజ్జనః
కళ్యాణదంభవేదేత త్పుత్రపౌత్రాభివర్ధనం 17
వజ్రమాణిక్య వైడూర్యం ఇంద్రనీలప్రవాళకం
మౌక్తికం పుష్యరాగంచ గోమేధం సూర్యకాంతకం 18
రాజావర్తం మరకతం చంద్రకాంతంచ గారుడం
పద్మరాగమణించైవ కుంభమధ్యేవినిక్షిపేత్ 19
కాణహీనంకాకకాళం ధూమ్రాభం రక్తవర్ణకం
ఛిద్రచ్ఛేదగరత్నాని దోషయుక్తానివర్జయేత్ 20
వాస్తోష్పతేర్వినాయంత్రం వ్యర్థంసర్వేసుకర్మసు
వాస్తోష్పతీతిమంత్రేణ వాస్తుపూరువమావహేత్ 21
ప్రాగాద్యారభ్య ఈశాంతం కలశాంశ్చవినిక్షిపేత్
వాస్తోష్పత్యంగదేవాశ్చ తత్తత్సదేషు చావహేత్ 22
విశ్వకర్మాహ్యాజనిష్ట దేవఆదిత్తుర్యాజుషా
వాస్తోష్పత్యుత్తమాంగేతు విశ్వకర్మాణమావహేత్ 23
బ్రహ్మాముఖావైప్రజేతీ ముఖేబ్రహ్మాణమావహేత్
ఓజోగ్నిర్వాభిరితివై కంఠఈశ్వరమావహేత్ 24
పద్మకోశప్రతీకాశ మితిహృదిరుద్రమావహేత్

52

మహాగ్ ఇంద్రో వజ్రబాహుః రితి బాహ్వోరింద్రమావహేత్ 25
అయంపురోభువఇతి ప్రాణేసానగ మావహేత్
అయందక్షిణాయజుషా మాన సేతు సనాతనం 26
అయంపశ్చాద్విశ్వవ్యేతి అహాభానంచచక్షుషి
ఇదముత్తరాత్సువేతి శ్రోత్రే ప్రత్న్నమావహేత్ 27
ఇయముపరిమతీతి వాచిసాపర్ణమావహేత్
నాభిర్మేచిత్తంనాభాతు నవబ్రహ్మాణ ఆవహేత్ 28
మరీచ్యాంగిరాభూఇతి మరచింవిధినావహేత్
అత్రిప్రజాపతిరితి అత్రిబ్రహ్మాణమావహేత్ 29
యేయజ్ఞేన దక్షిణయే త్యాఙ్గిర సంప్రజాపతిం
పులస్త్యప్రవోషేతివై పులస్త్యం విధినావహేత్ 30
పులహావ్యావర్ధతేయ ఇతితంపులహంస్మృతం
పౌలస్త్యేతిచ మంత్రేణ పౌలస్త్యం విధినావహేత్ 31
కశ్యపోవిశ్వకర్మేతి కశ్యపంచావహేత్తథా
దక్షప్రజాపతిరితి దక్షబ్రహ్మాణ మావహేత్ 32
ప్రజాపతిర్గ్గురుశ్చ గగ్గురుంచసమావహేత్
విష్ణోరరాటమసీతి పృష్ఠేవిష్ణుంసమావహేత్ 33
ఆనందనందావాం డేతి అండేవరుణమావహేత్
ఊర్వోరోజోరిష్టాఇతి చోర్వోర్వ్యాఘ్నుశమావహేత్ 34
ఊరూఅరత్నీజానుశ్చ జాన్వోర్జయన్తమావహేత్
జంఘాభ్యాంపద్భ్యాంధర్మేతిజంఘయోర్ధర్మమావహేత్ 35
చరణంపవిత్రమితి పాదయోర్జలమావహేత్

షోడశైరుపచారైశ్చ శిల్పాచార్యః ప్రపూజయేత్ 36
వాస్తుకుండాగ్ని మావాహ్యతత్రస్సంత్రైశ్చగోఘృతం
ఋత్విజోజుహుయుస్తత్ర వేదపారాయణాత్మకాః 37
ఆపోవాఇదమగ్నేతి ధృవాసిధరుణేతిచ
మంత్రాభ్యాంవిశ్వకర్మాణాంప్రణమేద్వాస్తు పూరుషం ?8
ఏకాశీతిచకోష్ఠాని మంటపారాధనేగురౌ
వాస్తోష్పత్యంగదేవాశ్చ గ్రహాన్దిక్పాలకాంస్తథా 39
నక్షత్రాన్ద్వాదశాదిత్యాన్నావాహ్యారాధయేచ్ఛుభం
గురోరతిగురుఃపంచ మంటపారాధనానివై 40
బాణపక్షేందు సంఖ్యాకాన్ సానగప్రముఖానృషీన్
లఘోరతిలఘుశ్చైవ మంటపారాధనంతతః 41
పంచబ్రహ్మర్షిదిగ్ప్రాన్ వాస్తుపూరుషమావహేత్
దేవాలయేసభాస్థానే చిత్రికల్యాణమంటపే 42
ప్రాకారేసౌధకుడ్యేతునృత్యరంగే గృహేషుచ
వృషోత్సర్జనకాలేతు మఠవిద్యాలయేషుచ 43
వనానాంచప్రతిష్ఠాయాం దీక్షాపట్టాభిషేకయోః
వాపీకూపతటాకేషు శిల్పశాలస్య నిర్మితౌ 44
శంకుస్థాపనకాలేతు యజ్ఞప్రారంభఏవతు
జీర్ణోద్ధారణకాలేతు నవాగారప్రవేశనే 45
పురద్వారే గృహద్వారే కర్షణేతు విశేషతః
శస్త్రకర్మాణి సంగ్రామే మధూచ్ఛిష్టక్రియాదిషు 46
హాలారంభేశిలాదారు మృచ్ఛిత్రేషుచకర్మసు

రథవాహన మున్యాది ధ్వజారోహణకర్మసు 47
ఉత్పాతశాంతికాలేతు వాస్తుపూజాం యథావిధి
అకృతాయాంతు పూజాయాం యజమానో వినశ్యతి 48
యథావిధికృతాయాంతు పాణిసౌఖ్యంభవేద్ధ్రువం
పుష్టిదంశాంతిదంపుత్రాద్యాయుర్భాగ్యాభివర్ధనం 49

— ఇతి వాస్తుపూజావిధి —

చతుష్కోణంచపీఠేతు శంకుంసంస్థాప్యకీర్తిదం
శిల్పాచార్యస్వహస్తేన స్వస్తివాచన పూర్వకం 50
వటాశ్వత్థప్లక్షచూత పాలాశైస్త్వగ్భిరంబుభిః
పవమానస్యసూక్తేన రుద్రసూక్తేనస్నాపయేత్ 51
పర్వతాగ్రేనదీమధ్యే గోశృంగైర్మృత్తికాతథా
తులస్యశ్వత్థదర్భాణాం మూలేదేవాలయస్యచ 52
రాజద్వారస్యపురతః వల్మీకేమృత్తికాంహరేత్
మృత్తికేహనమేపాప మితిమంత్రేణ స్నాపయేత్ 53
ఆప్యాయస్వేతిమంత్రేణక్షీరేణస్నాపయేత్తతః
దధిక్రావ్ణ్ణవితి వై దధ్నాతు స్నాపయేత్పరం 54
శుక్రమసీతిమంత్రేణ ఘృతేనస్నాపయేదథ
మధువాతేతిమధునా స్నాపయేచ్ఛంకుమాదృతః
యాఃఫలినీర్యామంత్రేణ ఫలతోయైశ్చస్నాపయేత్
ఏవంపంచామృతైఃస్నాప్య తతశ్శుద్ధోదకేనచ 56
శ్రీవిశ్వకర్మసూక్తేన కుర్యాచ్ఛంకాభిషేచనం
క్షీరపానీయధాన్యానాంకారయేదధివాసనం 57

తద్దైవయంత్రిం జప్త్వాథ తర్పయేత్ హోమపూర్వకం
పూర్ణాహుతింబలిందద్యాత్ శిల్పాచార్యో మహాతపాః 58
శంకోస్తువస్త్రమావేష్ట్య చాలంకృత్యసుమాని వై
షోడశైరుపచారైశ్చ పూజయిత్వా యథావిధి 59
దేవాలయేమధ్యదేశే పూర్వే దేవాలయేతథా
గృహేదేవార్చనేశాన్యే శంకుస్థాపనముత్తమం 60
సర్వేషాంగృహదేవానాం అన్యస్థానేషు వర్జయేత్
ఉత్తరాయణకాలేచ శంకుస్థాపనముత్తమం 61
దక్షిణాయనకాలేతు గ్రామాదిస్తంభ వేద్ధ్రువం
విశ్వేషాం దేవదేవానాం దక్షిణాయన వర్జితం 62
రాత్రౌతుతన్నకర్త్వ్యం చతుూరోగంభ వేద్ధృథం
నిశాయాఃపూర్వయామేతు శిల్పినో వైతతఃపరం 63
ద్వితీయేతస్య గ్రామస్య తృతీయేకర్తురాపదః
స్యుశ్చతుర్థేపూజాకస్య శుభేలగ్నే యథావిధి 64
శంఖదుందుభిఘోషైశ్చ భేరీథక్కామృదంగకైః
స్వస్తివాచనఘోషైశ్చ యజమానపురస్సరం 65
పురప్రదక్షిణం కుర్యాత్ కర్పూరంచ సమర్పయేత్
యేభూతాఃప్రచరన్తీతిక్షీరాన్నంబలిమేవచ 66
ధ్రువాసిధరుణాఇతి పృధివీమభిమంత్రయేత్
మహోరిషత్ఖనితేతి గర్తంఖాత్వాద్విహస్తకం 67
చతురశ్రిమభూగర్తే రంగవల్లీంవిరచ్యచ
ఓషధయేతిమంత్రేణ నవధాన్యానినిక్షిపేత్ 68

నవగర్త శిలాస్థాప్య మధ్యగర్తేతు పారదం
సహిరత్నానియుంతేన నవరత్నానిస్థాపయేత్ 69
హిరణ్యాందక్షిణా ఇతి దక్షిణాంసిక్షిపేత్తతః
యతూర్మముపమంతేన తామ్రమకూర్మంచ క్షిపేత్
తదూర్ధ్వేస్వర్ణ నిర్మాణం తన్మాత్రైర్యంత్రపూర్వకం
బృహస్పతిర్దేవమంత్రై శ్శిలాశంకుంచస్థాపయేత్ 71
కూష్మాండం నారికేళంవా దద్యాజ్జంబీరకంబలిం
శిలాఫలకమూర్ధ్వేతు శిల్పీసంస్థాపయేత్తతః 72
శంకవ్యభావేశిలాఃపంచ స్తంభంవాస్థాపయేచ్ఛుభం
స్థూణస్యతుదిశఃపంచ బ్రిహ్మచేతిచ పార్థయేత్ 73
కాశ్మీరకంబళాదీని తాంబూలందక్షిణైస్సహ
వస్త్రభూషణద్రవ్యైశ్చ తోషయిత్వాథశిల్పినః 74
వాస్తుమంటపథాన్యాది పూజాద్రవ్యాణిచార్పయేత్
కర్తాశిషం గృహీత్వాథ ఋత్విజోదక్షిణైస్తతః 75
పూజయిత్వాథశిల్పీనా మన్నందద్యాద్యథావిధి
శిల్పాచార్యస్యసంతుష్టిఃవర్ధయేత్కర్తురన్వయం 76
ఇతిగార్గేయప్రోక్తే శంకుస్థాపనవిధిర్నామ పంచదశాధ్యాయః

షోడశాధ్యాయః

శిల్పశాలా

శ్లో. యస్యాలయస్య నిర్మాణ మకరోచ్ఛిల్పిసత్తమః

తస్యోదీచ్యాం శంకరస్య దిశిప్రాచ్యాం విధానతః 1
అవశ్యం శిల్పశాలాయాః కుర్యాద్విద్వాన్ సముత్తమాం
శాలాయాస్తత్ర వై శాల్యం హస్తానాం పంచకం తథా 2
నవవాదశవాహస్తా భవేయుర్ద్వాదశైవవా
తస్యాద్వారశ్చతుర్దిక్షు భవేయుర్వాస్తుశాస్త్రతః 3
తదంతష్షోడశస్తంభా చత్వారో ద్వాదశైవవా
భవేయుస్తత్రమధ్యేవై వేదికాస్యాత్సునిర్మితా 4
ఏకహస్తాద్విహస్తావా చతురస్రా విశాలతా
తిస్యాంస్యాన్మంటపం చైకం తదలంకృత్యయత్నతః 5
ప్రాచ్యాంతువటపత్రాణా మవాచ్యాంతు విధానతః
అశ్వత్థస్యదళానాంవై ప్రతీచ్యాందిశ్యనంతరం 6
ప్లక్షవృక్షదళానాంవై చోదీచ్యాందిశివాతతః
పలాశస్యదళానాంచ మధ్యమాయాంతథాదిశి 7
చూతవృక్షదళానాంచ తోరణాయోజయేత్కృతీ
శిల్పినానిర్మితంబింబం తదుత్థాప్యయథాక్రమం 8
ప్రతిష్ఠారంతుతత్కాలే గీతావాద్యాదిభిస్సహ
వస్త్రదక్షిణతాంబూలైః పూజయిత్వాచశిల్పినం 9
నారికేళబలిందత్వా శకటేతు సమావహేత్
యద్గ్రామేషుప్రతిష్ఠాచ తద్గ్రామాంతరసంధిషు 10
వృక్షమూలేచతుర్వీధ్యాం మండపస్యాగ్రఏవచ
సర్వేషాంతత్రభూతానాం గాయత్రీమంత్రపూర్వకం 11
శిల్పాచార్యస్స్వహస్తేన సలిలంప్రోక్షయేత్తతః

52

యే భూతా ప్రచరంతీతి సద్యాన్నం పరిచారకః 11
తత్రద్యామాబలిం దద్యాత్ హస్తాప్రక్షాళయేత్తతః
గ్రామప్రదక్షిణాం తేతు కర్తవ్యైవబలిః పునః 12
నారికేళంతు కూష్మాండం బల్యర్థం శాస్త్రనిర్ణయః
తద్బింబం శిల్పశాలాయాం యథాస్థానం ప్రవేశయేత్ 14
యజమానస్సపత్నీకః శిల్పిస్వాధ్యాయదుస్సహాః
సహైతే సర్వవాద్యైస్తు ప్రవిశేయుర్యథావిధి 15
పుణ్యాహవాచనం విఘ్ననాథపూజపురస్సరం
అంకురారోపణం చాథ పురస్యాస్య ప్రదక్షిణాం
కృత్వాస్నానం మృత్తికాయా స్తతః పంచామృతైస్తతః
క్షీరే చ పుణ్యతోయే చ ధాన్యే బింబంచ వాసయేత్ 17
అంగవైకల్య హోమంచ మూర్తిహోమం తతః పరం
కర్మాక్షిమోచనం కుర్యాత్ రత్నన్యాసమనంతరం 18
కృత్వైవ విగ్రహం పూతం స్థాపయేచ్ఛిల్పిసత్తమః
కలశప్రతిష్ఠాం తతః ధ్వజస్తంభస్య కారయేత్ 19
స్థాపయేచ్చ తతో దృష్టిం శిల్పిస్వాధ్యాయదుస్సహాః
అన్నధాన్యాది రాశిం వా తద్విగ్రహస్య దర్శయేత్ 20
ధ్వజోన్నతత్వం తత్రోక్తం శిఖరేణ సమం తథా
కంఠేన వా విమానేన హస్తానామేకవింశతిః 21
తత్సప్తదశ వా కుర్యాత్ త్రయోదశ యథావిధి
ఏవం విధం ధ్వజం భాగాన్ షట్కుర్యాచ్ఛిల్పిసత్తమః 22
తేషు భాగేషు ద్వౌ కుర్యాత్ చతుష్కోణావధస్థితౌ

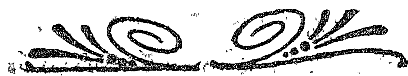
తతఊర్ధ్వేనష్టకోణాన్ కుర్యాత్త్రీంస్తువిధానతః 23
తతోఽగ్రిసేకం వృత్తంవా కుర్యాత్సర్వం ధ్వజంతథా
పునర్ధ్వజంచాష్టభాగాన్ కృత్వాగ్రేభాగఏవచ 24
యోజయేన్మేఖలాస్తత్ర తిస్రాశ్శిల్పితదర్ధవిత్
తన్మేఖలాపాదమాత్రం వైశాల్యంతత్రిసాఖ్యదం 25
వైశాల్యేపంచమంభాగం స్థాల్యంతత్రవిధీయతే
మేఖలాయామేఖలాయా మధ్యదేశస్యతుల్యతా 26
ఆలయశ్చేత్తు శైవశ్చేత్ వృషభంస్థాపయేత్తతః
వైష్ణవశ్చేత్ గరుత్మన్తం బ్రాహ్మశ్చేత్హంసమాదృతః 27
సర్వేషామాలయానాంతు శిఖరంయుక్తమితిస్మృతం
మేఖలాయాఅధఃకోణా అష్టౌచత్వారఏవవా 28
స్యుస్తత్రకుర్యాచ్చక్రంతుధ్వజవిచ్ఛిల్పిసత్తమః
స్థూపిగోపురయోర్మధ్యే భాగేపంచమ ఏవచ 29
ఖనిత్వాతుద్విభాగాభ్యా మాధ్వజంస్థాపయేచ్ఛుభం
ఏవంమయమతేనైవ ప్రోచ్యతేధ్వజలక్షణం 30

— దృష్టిదోషనిర్ణయం —

విష్ణుంపృష్ఠంవీధిశూలం శక్తిపార్శ్వంచ వర్జయేత్
దృష్టించశివమూర్త్యగ్రే శోకరోగభయప్రదం 31
ప్రాకారద్వారదీర్ఘంతు ద్వారగోపురపూర్వతః
తద్విస్తారంత్రిభాగైకం పరిధమంశంకుదృష్టితః 32
శంకుంసంస్థాప్యతన్మధ్యే పృష్టదృష్టిర్వినశ్యతి
తదగ్రదృష్టిపార్శ్వేతు వీధిశూలోవినశ్యతి 33

తథావాహన మంత్రేణ శిల్పవిద్యావిచక్షణః
నదీపర్వతవార్ధీనాం నికటేవిష్ణురీశ్వరః 34
తథాశక్తిసమాయుక్తః తద్దోషంనకరోతిచ
తిర్యక్ యవాష్టమాత్రస్య అంగుళస్యప్రమాణతః 35
హస్తమాత్రప్రమాణేన పంచవింశతిరంగుళం
చతుర్హస్తం ప్రమాణంచ దండమానంవిధీయతే 36
షోడశంశతపృష్టంచ వింశతిశ్శతరుద్రకం
అష్టోత్తరశతంశక్తిః పీఠిశూలస్తదర్ధకం 37
హస్తాదివేదహస్తాంతం దండమానం ప్రకుర్వతాం
పృష్టాదిసర్వదోషాణాం వేణుదండః ప్రకీర్తితః 38
ధ్వజస్యగోపురచ్ఛాయా పురగ్రామప్రసారితా
పూర్వయామంశుభంప్రోక్తం ద్వియామంనష్టకారకం 39
త్రియామందుఃఖదంకుర్యాచ్చతుర్థంతు శుభంకరం
ప్రాగ్భాగేరుద్రదృష్టించ ధ్వజస్తంభేప్రసారితం 40
తతద్దోషనిరాసార్థం శంకుస్థాపనముత్తమం
శిల్పీకర్తాచార్యకోఽపి గ్రామోవృద్ధింసమాప్నుయాత్

ఇతిగార్గేయప్రోక్తే శిల్పశాలాదివిధిర్నామ
షోడశాధ్యాయస్సమాప్తః

సంపూర్ణం.

తప్పొప్పుల పట్టిక.

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
2	2	నాదితం	నిందితం
	10	శ్రీమార్గ	శ్రీ మార్గ
	11	త్వష్ట	త్వష్ట్ర
	14	సంజాతః	సంజాతాః
	15	తాన్వ	తానన్వా
	15	యదా	యథా
3	19	విశ్వేసం	విశ్వేశం
4	5	మానబే	మానభే
	20	సుదినించ	సుదినంచ
5	6	పశ్చాత్రి	పశ్చాత్త్రి
	18		అంకురారోపణమ్
6	8	ప్రతిష్టా	ప్రతిష్ఠా
	13	సందార్దం	సందార్థం
	14	సిద్వర్ధం	సిద్ధ్యర్థం
	17	వృద్వర్ధం	వృధ్యర్థం
7	6	శంఖు	శంకు
	14	వైశ్యస్య	వైశ్యస్య
	15	శూదాణిం	శూద్రాణాం
	21	తాంటక	తాటంక
8	9	సుచి	శుచి
9	14	తండుల	తండులం

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
9	20	కలశాన్యా	కలశాన్వా
10	16	ఱుష్యాది	ఋష్యాది
	19	ఆప్యాయస్వ	ఆప్యాయస్వ
11	10	పూజాంచ	పూజాం
12	14	కేశశో	కేశవో
	19	నైరుతా	నైరుతా
14	16	తా నైర్	తా నైర్
	22	బ్రహ్మణింద్ర	బ్రహ్మచేంద్ర
15	1	మూర్తయ	మూర్తయః
18	16	జపంనేత్ర	తేజష్షంనేత్ర
	19	యేవం	ఏవం
19	4	జహ్నాయ	జాహ్నాయ
21	1	సృజాన్య	సృజ్యాన్న
23	18	తద్ధేవా	తద్దేవా
24	20	మయో	పయో
29	14	తిలకంసారవో	సారణాంతిల
		చితం	కంతథా
	21	తిహూ	తిలహూ
30	1	తండురే	తండులే
32	8	సప్తదశం	సప్తాదశ
	11	కూర్చేనా	కూర్చేన
33	11	మూర్ధి	మూర్ధిన

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	ఒప్పు
34	1	పృదక్ పృదక్	పృథక్ పృథక్
	4	ప్రతిష్ట	ప్రతిష్ఠ
36	13	పివ	పివా
	16	ప్రాఙ్ముఖం	ప్రాఙ్ముఖః
42	12	యస్స	యస్య
44	6	తాలతః	తాళతః
47	10	దండంకు	దండంతు
48	9	కర్తవ్యం	వక్తవ్యం
	17	మహాబనస్తు	మహాభూనస్తు
	18	సువర్ణ	సుపర్ణ
49	3	సనాతవః	సనాతనం
50	17	మాంత్రేణ	మాత్రేణ
51	2	త్ర్యేవం	త్వేషం
	8	హీనస్య	హీనస్యాః
	16	యధిక్ర	యదిక్ర
58	21	యుక్తా	యుక్త
61	5	కుర్యాణ్	కుర్వణ్
	14	వ్యర్తం	వ్యర్థం
65	14	పూజాకస్య	పూజకస్య
68	15	ప్రతిష్టాం	ప్రతిష్ఠాం
	18	పంక్తిలో ఉండవలె	ధ్వజస్తంభలక్షణమ్
69	22	తదగ్వ	తదగ్ర

మావద్ద వెలకు లభించు గ్రంధములు

1	పంచబ్రహ్మోపనిషత్తులు	0=౯=0
2	సంధ్యావందన భాష్యము	0=౮=0
3	వీరబ్రహ్మముగారి పూజావిధానము	0=4=0
4	చిత్తూరుజిల్లాతీర్పు	0=౩=0
5	శిల్పవిద్యారహస్యోపనిషత్తు	0=4=0
6	విశ్వకర్మ పరిభావము	0=4=0
7	విశ్వకర్మ శతకము	0—4—0
8	విశ్వకర్మ మహావ్రతకల్పము	0=4=0
9	పితృదేవతా రాధనము	0=3=0
10	స్వస్వరూపధ్యానము	0=2—0
11	వీరబ్రహ్మముగారిశతకము	0—4=0
12	కాళికాంబ పద్యరత్నములు	0=౬=0
13	శంకర చాండాలుర సంవాదము	0=2=0
14	ఏది స్వరాజ్యం	0—౨—0
15	పంచీకరణ విధానము	0=4=0
16	వీరబ్రహ్మ దండకములు	0=3=0
17	వీరనామములు	0—౭—0
18	శివతాండవస్తోత్రము	0=4=0
19	వీరబ్రహ్మవాక్యరత్నములు	0-4-0
20	మూలస్తంభము	0-12-0
21	శ్రీ సిద్ధయోగిచరిత్ర	2-0-0
22	విమానశాస్త్రము	0-8-0